

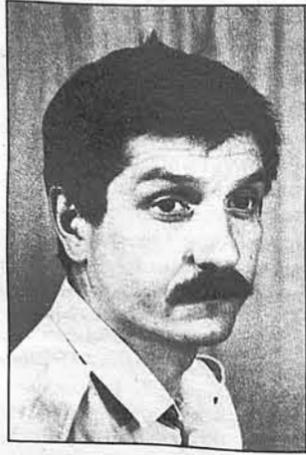
Голас Радзімы

220005, Мінск,
праспект Ф. Скарыны, 44.
Цана 17000 рублёў.

4 САКАВІКА 1999 ГОДА
№ 9 (2619)

Штотыднёвая газета
для суайчыннікаў за межамі Беларусі.
Выдаецца з 1955 г.

НА МЯЖЫ СТАГОДДЗЯЎ

Сярге́й Галаве́цкі ў 1982 годзе скончыў архітэктурны факультэт Беларускага політэхнічнага інстытута. Нейкі час працаваў асістэнтам у аб'яднанні "Летаніс" кінастудыі "Беларусь-фільм", затым паступіў ва Усесаюзна інстытут кінамастаграфіі, які скончыў у 1991 годзе, і вярнуўся на студыю. Неаднаразова ўдзельнічаў у міжнародных фестывалях. Сярод фільмаў, пастаўленых рэжысёрам-кінадакументалістам Сярге́ем Галаве́цкім, — "Крыж ля дарогі", "Опера", "Голас", "Паралельныя танальнасці", "Душа мая...". Асноўныя тэмы, якія цікавяць яго, — духоўная спадчына, культура.

На IX кінафестывалі неігравога кіно "Расія" ў Екацярынбургу за стужку "Медагляд" рэжысёр атрымаў прыз "За гуманізм у мастацтве". Сёння Сярге́й ГАЛАВЕЦКІ — наш госць.

РАССТАЮЧЫСЯ — АЗІРНІСЯ

1999 год, згадзіцеся, незвычайная дата і цісне на свядомасць, як няўстойлівая нота. А калі дадаць яшчэ адзін год, то атрымаецца 2000... Няўжо мы з вамі сведкі гэтага сакраментальнага рубяжа?.. А калі так, ці адчуваем мы незвычайнасць гэтай даты?..

Што тычыцца мяне, то мне здавалася, што я не адчуваю... Я нават Новыя гады не запамінаю, такія яны для мяне падобныя...

Мой дваюрадны брат, які ваяваў у Афганістане, неяк заўважыў: "...Мяне здзіўляе, як па тэлевізары іншы ветэран успамінае пра вайну: "...Левы фланг арміі наступай, цэнтр утрымлівай праціўніка, правы рабіў ілжывы манеўр..." І пры гэтым ён быў усяго толькі сяржантам пяхоты. Але калі ты сяржант, то можаш бачыць толькі сопку перад сабой і больш нічога... Якія тут, да д'ябла, манеўры арміі?.."

Як усякі прафесіянал, я, на жаль, таксама гляджу на свет праз шоры сваёй прафесіі і бачу толькі сваю "сопку", якая зусім не здаецца мне рубяжом тысячагоддзяў. І тым больш незвычайна бывае раптам заўважыць, што гэтая сопка якраз і ёсць той самы рубяж...

У час адной тэлевізійнай канферэнцыі ў Падмаскоўі я паказваў калегам свой дакументальны фільм "Медагляд" пра абследаванне жыхароў адной вёскі ў чарнобыльскай зоне... Карціна знешне вельмі простая і сціплая, камера паказвае вясковаю штодзённасць некалькіх старых, якая ненадоўга перапыняецца штогадовым планавым візітам урачоў... Потым урачы ад'язджаюць, а старыя зноў застаюцца ў гэтай пакінутай людзьмі вёсцы...

Фільм атрымаўся вельмі сумным, і таму што вёска — у чарнобыльскай зоне, і таму што — старыя, і таму што побыт старых на ўзроўні пачатку стагоддзя... У фінальным кадры ля плота стаіць жанчына і ціха плача...

Фільм зрабіў моцнае ўражанне на калег. Адзін маскоўскі крытык устаў, падышоў да экрану і сказаў: "Фільм не проста добры, ён вельмі добры, але ў ім не хапае фінальнага цітра: канец XX стагоддзя".

І ад гэтага рэзкага сутыкнення трагедыі маленькай беларускай вёскі Прудок з канцом XX стагоддзя я раптам адчуў лёсаноснасць у кожнай правае чалавечага жыцця, у тым ліку, а можа быць, нават у першую чаргу, і ў героях майго невялікага фільма. А калі быць да канца шчырым, то гэтае адчуванне незвычайнага рубяжа я адчуў ужо тады, у зоне... Наш "рафік" быў як машына часу, у якой мы пагружаліся ў мінулае... Кінутыя вёскі, пустыя

праёмы вокнаў, абарваныя правады, гул у вушах і металічны прысмак на вуснах... І раптам — людзі, што жывуць звычайным сялянскім жыццём, як быццам нічога не здарылася... Ужо тады, здымаючы гэтых людзей, я інтуітыўна адчуў, што фільм не пра Чарнобыль... А пра што ж?.. Бо гэтых старых (а засталася іх усяго дзевяць чалавек) ніхто не прымушаў заставацца, наадварот, іх ледзь не сілай стараліся перасяліць на новыя месцы. І яны добраахвотна выбралі: застацца ў сваіх дамах, у сваёй вёсцы...

Толькі ў час мантажу я нарэшце сфармуляваў, пра што на самай справе атрымліваецца кіно... Гэта фільм аб адыходзячым Космасе сялянскай абшчыны, які даўно ўжо непрыкметна знікае, расстае, як айсберг, пад націскам жорсткіх промняў цывілізацыі. А Чарнобыль толькі інтэнсіфікаваў гэты працэс, ураз разарваўшы тое, што павінна было адбывацца паступова, каб паспяваў перацякаць і назапашвацца ў генах той вопыт і тая мудрасць...

Для гэтых дзевяці старых пераехаць на новыя месцы — тое самае, што пераліцець на Месяц... Яны там усё роўна не прыжывуцца, так яны зрасліся, спляліся, зрадніліся са сваім домам, дваром, агародам, ракой... Яны — частка гэтага ўсяго і памруць разам з гэтым усім, не ўсведамляючы ні гераізму, ні патэтычнага трагізму, ні дакору, ні прыгажосці гэтага ўчынку. Гэта іх існасць... Яны засталіся, таму што яны — яшчэ тыя, а мы паехалі, таму што мы — ужо іншыя. Між намі ўтварылася шчыліна, якая будзе ператварацца ў бездань, калі не запоўніць гэтую шчыліну традыцыяй, пераемнасцю... Сколькім пакаленням трэба назапашваць пачуццё свайго дому і свайго месца, каб нават смерць не магла адарваць, аддальціць, адслаіць цябе ад роднай глебы...

Ці ў стане чалавек, народжаны ў блочнай бетоннай архітэктурцы, зразумець чалавека, народжанага ва ўласным доме, напоўненым жывымі пахамі і гукамі?.. Думаю, што гэта два прынцыпова розныя пункты гледжання на свет, і я, на жаль, належаў да другога. Сувязь часоў сапраўды перарвалася, і ў пагоні за стагоддзем, якое адыходзіць, баючыся спазніцца ў стагоддзе новае, мы забываем, а можа быць, нават баімся азірнуцца на тую маленькую вёсачку ў чарнобыльскай зоне, дзе, быць можа, застаўся кавалачак нашай душы... А як там будзе з няпоўнай душой у трэцім тысячагоддзі?.. Думаю, што вельмі сумна...

АДВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Шаноўная рэдакцыя "Голасу Радзімы"!

Мы атрымліваем вашу газету. У № 50 пытаецца, ці задаволены чытачы газетай. Зразумела, што так. Просім дасылаць і ў далейшым. Нас, як мовазнаўцаў, цікавіць становішча беларускай мовы.

З павагай
ЗША. Нью-Йорк.

Тэрэза АСІТ і Вайлес БРАЎН.

Дзякуй за "Голас Радзімы", які атрымлівала ў 1998 годзе. Усе артыкулы вельмі цікавыя. Адкуль столькі матэрыялаў гістарычных! Прашу: нагадайце нумар рахунка ў банку: хачу заплаціць за газету. Ніхто цяпер падарункаў рабіць не можа.

Польшча.

Браніслава РУТКОЎСКА.

АД РЭДАКЦЫІ. Валютны рахунак Дзяржаўнага прадпрыемства "Дом прэсы": 3630202930029 Славянскае аддзяленне Беларускага Бізнесбанка, код 834 (для рэдакцыі газеты "Голас Радзімы").

Дарагія суайчыннікі! Пасылаю вам перавод (чэкам) 50 долараў ЗША на працяг падпіскі на газету "Голас Радзімы" ў 1999 годзе. Жадаю вам творчых поспехаў у вашай сумленнай працы і ўсяго самага лепшага ў вашым жыцці.

Са шчырым прывітаннем
Канада. Ванкувер.

Т. КУЦ.

АД РЭДАКЦЫІ. Шаноўная спадарыня Куц! Удзячныя Вам за падтрымку.

Шаноўная рэдакцыя "Голасу Радзімы"!

З вялікай радасцю я прыняў прыход 2-х нумароў газеты "Голас Радзімы" №№ 50 і 51—52. Дзякуй вам, працаўнікі шаноўнай рэдакцыі, якая сваімі артыкуламі ўсцяшае многіх нас за мяккую нашай бацькаўшчыны! І я адзін з іх. Ляжу на ложку, а пасоўваюся па пакоі на інваліднай калёсцы. Добра, што навучыўся пісаць лежачы, і гэта мне дае радасць! Вы не ўяўляеце, як прыемна ў такой сітуацыі атрымаць новы нумар газеты з весткамі з нашай дарагой Бацькаўшчыны!

Вялікіх поспехаў у працы!

Польшча.

Францішак БЕРНІКОВІЧ.

Жадаю рэдакцыі ўсяго найлепшага ў творчасці і працы на карысць роднага слова.

Польшча.

Мікалай ПАНФІЛЮК.

Жадаю новаму калектыву рэдакцыі газеты "Голас Радзімы" поспехаў і плённай працы.

З павагай

Вольга ГАЛАВАШКІНА-КРАМАРЭНКА.

Эстонія. Талін.

"Голас Радзімы" прыносіць нам добрыя весткі, і мы з прыемнасцю іх чытаем.

З прывітаннем

Вітаўт РАМУК.

ЗША. Чыкага.

ВІНШУЕМ!

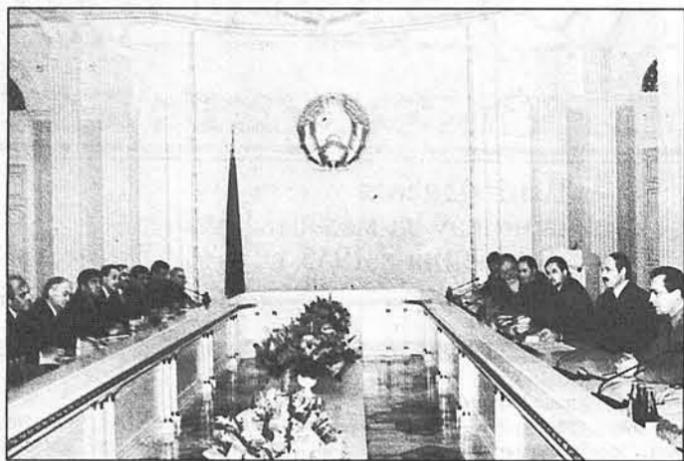
У літаратурным музеі Янкі Купалы ў Мінску сабраліся вядомыя акцёры, пісьменнікі, кампазітары, каб павіншаваць паэта Уладзіміра Някляева з прысуджэннем яму Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы ў галіне літаратуры за зборнік вершаў і пазм "Прощча". На вечары гучалі творы Уладзіміра Някляева, папулярныя песні на яго вершы.

На здымку: паўрэата (справа) віншуюць паэтэса Раіса БАРАВІКОВА, заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Святлана СУСЕТЧЫК, паэт Генадзь БУРАЎКІН.

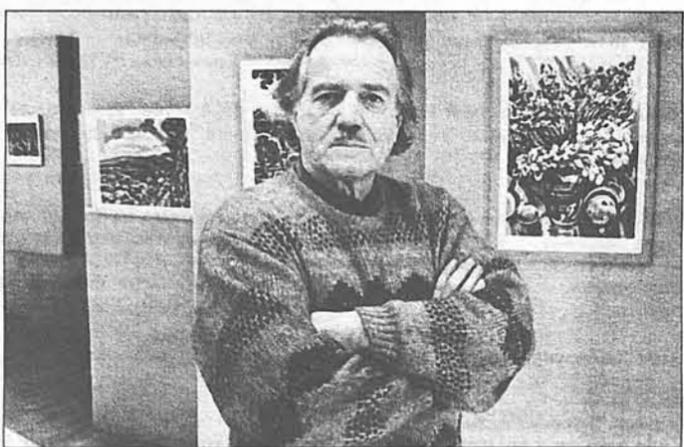

Тыдзень: Фотафакты.

Міжнародны агляд.

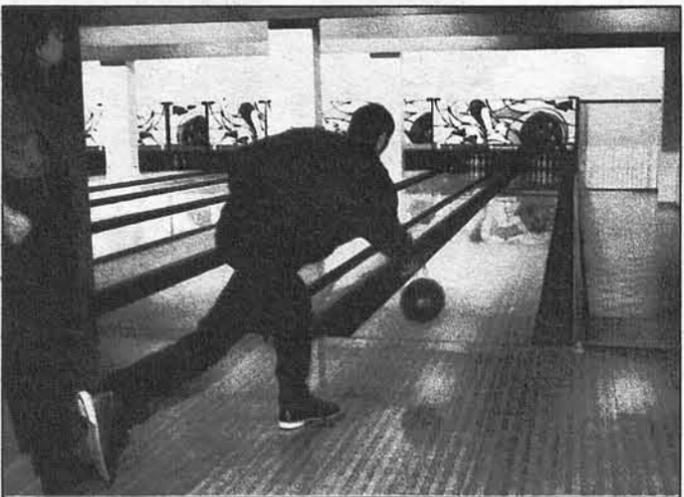
24 лютага Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА сустрэўся з пасламі арабскіх дзяржаў і кіраўніком Прадстаўніцтва Лігі арабскіх дзяржаў.

Своеасаблівай творчай справаздачай аб паездцы ў Германію стала адкрыццё ў Віцебскім абласным краязнаўчым музеі выставы работ аднаго з вядучых майстроў акварэлі Беларусі Фелікса ГУМЕНА.

Адным з першых зарэгістравана і найбольш паспяхова дзейнічае ў свабоднай эканамічнай зоне "Брэст" сумеснае беларуска-германскае прадпрыемства "Дэльта-Буг". Прадукцыя яго, якая ідзе ў асноўным на афармленне вокнаў, — розныя карнізы, жалюзі, еўрашторы — вырабляецца па тэхналогіях вядучых сусветных вытворцаў і таму карыстаецца попытам не толькі ў Беларусі, але і ў іншых краінах СНД.

НА ЗДЫМКУ: упакоўшчык-канструктар Ірына ЖЭРБУН з гатовай прадукцыяй.

У Мінску адкрыўся першы ў Беларусі боўлінг-цэнтр. Стваральнікі гэтага спартыўнага збудавання спадзяюцца, што боўлінг стане ў сталіцы такім жа папулярным відам спорту і забаў, як і ў многіх іншых краінах свету.

Фотэхроніка БелТА.

Юрась ДОМНІЧ.

З АРАБСКІМ СВЕТАМ ТАКСАМА ЁСЦЬ АСНОВА ДЛЯ ДЫЯЛОГА

Першы афіцыйны замежны візіт у гэтым годзе парламентарыі Нацыянальнага сходу Беларусі здзейснілі ў Кувейт. Пачаўся ён 22 лютага. Узначальваў беларускую дэлегацыю старшыня Савета Рэспублікі Павел Шыпук.

На працягу некалькіх дзён члены Нацыянальнага сходу пазнаёміліся з дзяржаўнай пабудовай Кувейта і мелі сустрэчы з кіраўніцтвам краіны: эмірам Кувейта шахам Джаберам аль-Ахмедам аль-Джаберам ас-Сабахам, кіраўніком Нацыянальнага сходу Ахмедам Абдул-Азіс аль-Садонам, прэм'ер-міністрам (наследным прынцам) і адначасова міністрам нафтавай прамысловасці шэйхам Саадам аль-Абдалой ас-Салемам ас-Сабахам. П. Шыпук, разважаючы пра мэты візіту, паведаміў, што члены парламента імкнуцца не толькі да развіцця міжпарламенцкага супрацоўніцтва, але і жадаюць паспрыяць паглыбленню эканамічных зносін. Па гэтай прычыне члены дэлегацыі правялі сустрэчы з мясцовымі бізнесменамі ў Фондзе арабскага эканамічнага развіцця.

Мінск таксама ніколі не бачыў такой колькасці гасцей з арабскага свету, як у мінулыя дні. 23 лютага ў беларускую сталіцу прыехалі кіраўнікі чатырнаццаці дыпламатычных місій, кіраўнікі прадстаўніцтваў Лігі арабскіх дзяржаў, якія акрэдытаваны ў Маскве. Першы намеснік міністра замежных спраў Сяргей Мартынаў, каменціруючы гэтую падзею, заявіў, што беларускія ўлады ўскладаюць вялікія спадзяванні на перамовы з такімі рэдкімі гасцямі. "Для нас узаемаадносінны з гэтымі дзяржавамі ўяўляюць асаблівы інтарэс. Тыпы эканомік Беларусі і арабскіх краін сумяшчальныя ў тым сэнсе, што мы можам быць экспарцёрамі сваёй прадукцыі", — заявіў Мартынаў. Па яго словах, афіцыйны Мінск спадзяецца збалансаваць знешнегандлёвае сальда за кошт павелічэння долі экспарту ў Азію, на Блізкі Усход і ў краіны Афрыкі.

Таму не дзіўна, што на перамовах арабскіх дыпламатаў з міністрам замежных спраў Уралам Латыпавым, Прэзідэнтам Аляксандрам Лукашэнкам галоўнай была тэма эканамічнага супрацоўніцтва. Дарэчы, госці падчас знаходжання ў Мінску наведвалі трактарны завод, завод колавых цягачоў, механічны завод імя Вавілава і Беларускае опытка-механічнае аб'яднанне. На апошнім дыпламатаў моцна зацікавіла экспазіцыя элементаў касмічных прыбораў, аптычныя прыцылы для ваеннай тэхнікі, стралковай і паляўнічай зброі. Ваенная тэма арабскіх гасцей цікавіла не менш, таму яны пабывалі яшчэ і ў Ваеннай акадэміі.

У СТАСУНКАХ З ЕЎРАПЕЙСКИМ САЮЗАМ НАЗІРАЕЦЦА "АДЛІГА"

Паўныя зрухі адбыліся і ў адносінах з Еўрапейскім саюзам. У прыватнасці, кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Міхаіл Мясніковіч прыняў кіраўніка прадстаўніцтва Еўрапейскай камісіі ва Украіне і Беларусі Андрэ ван Вербэка па яго просьбе. Размова на сустрэчы вялася пра перспектывы рэалізацыі ў Беларусі праектаў праграмы TACIS. Не выпадкова ў сустрэчы браў

удзел намеснік кіраўніка аддзялення прадстаўніцтва Еўракамісіі ў Беларусі "TACIS офіс" Рауль дэ Лузенбергер.

Але яшчэ напярэдадні стала вядома, што адзін з важных праектаў TACIS "Эканамічныя тэндэнцыі ў Беларусі", які ажыццяўляецца ўжо на працягу трох гадоў, падоўжаны да лютага 2000 года. Больш таго, цяпер да рэалізацыі гэтай праграмы далучаецца Лонданская школа бізнесу. Мэтай праекта з'яўляецца незалежная экспертыза і аналіз эканамічнай сітуацыі ў Беларусі. Вынікі даследаванняў штомесяц і штоквартал друкуюцца ў выглядзе бюлетэняў. Прадугледжваецца, што сёлета бюлетэні будуць ужо даступнымі і для карыстальнікаў Інтэрнета. У межах праекта таксама будзе арганізавана некалькі семінараў для членаў урада і прадстаўнікоў прадпрыемальных колаў.

На сустрэчы Андрэ ван Вербэка з М. Мясніковічам, верагодна, абмяркоўвалася яшчэ адно прынцыповае для ўладаў Беларусі пытанне. Неўзабаве пасля перамоў Міністэрства замежных спраў краіны распаўсюдзіла спецыяльнае паведамленне для прэсы, дзе гаворыцца, што "22 лютага ў Люксембургу Савет Еўрапейскага саюза на ўзроўні міністраў замежных спраў дзяржаў — членаў ЕС прыняў рашэнне аб адмене Агульнай пазіцыі ЕС ад 9 ліпеня 1998 года аб візавых абмеркаваннях на ўезд у краіны ЕС адказных асоб Рэспублікі Беларусь". Трэба нагадаць, што абмежаванні на ўезд для кіраўніцтва дзяржавы, членаў урада былі прыняты пасля скандалу вакол комплексу "Дразды" ў Мінску, дзе пражывалі замежныя дыпламаты. Адначасова МЗС падкрэслівае, што пры прыняцці апошняга рашэння была адзначана зацікаўленасць Еўрасаюза ў прадаўжэнні канструктыўнага дыялога з Беларуссю.

Кіраўніцтва Еўрапейскага саюза праводзіць сустрэчы не толькі з афіцыйнымі ўладамі, але прымае і прадстаўнікоў апазіцыі. Так, дэлегацыя беларускай праваабарончай арганізацыі "Хартыя-97" наведвала з шасцідзённым візітам Францыю, Бельгію і Германію. Яе члены, падводзячы вынікі паездкі, адзначылі, што, у прыватнасці, з беларускімі праваабаронцамі сустрэўся Генеральны сакратар Савета Еўропы Даніэл Таршыс. Дагэтуль ён ніколі не сустракаўся ні з прадстаўнікамі афіцыйных уладаў Беларусі, ні з апазіцыяй. У Бруселі членаў дэлегацыі прынялі дэпутаты Еўрапарламента і супрацоўнікі юрыдычных службаў гэтай арганізацыі. У Боне госці з Беларусі былі прыняты ў Міністэрстве замежных спраў Германіі і іншых урадавых структурах.

БЕЛАРУСЬ І УКРАІНА ПЕРАКЛЮЧАЮЦЦА НА РЭГІЯНАЛЬНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Дэлегацыя дзелавых колаў Беларусі на чале з паслом па асобых даручэннях Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь Васілем Шаладонавым наведвала Украіну.

Госці з Беларусі бралі ўдзел у сустрэчы з дзелавымі коламі Запарожскай і Данецкай абласцей. Гэта была першая сустрэча, арганізаваная беларускім бокам пры актыўным садзейнічанні ўкраінскіх абласных адміністрацый у мэтах развіцця двухбаковага гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва на рэгіянальным узроўні.

БЕЗ ТЭРМІНУ ДАЎНАСЦІ

Суд прысяжных з Лондана ў поўным складзе вырашыў непасрэдна ў беларускім пасёлку Дамачова азнаёміцца з дзеяннямі былога ваеннага злачынцы Андрэя Саванюка, які жыве ў Англіі. Узначальвае англійскі "дэсант" суддзя Хэмфры Потс. Па чарзе, спачатку судзейская брыгада разам з прадстаўнікамі абароны і абвінавачвання, а затым асобна 12 прысяжных засядзе ў Дамачове, дзе жыве Андрэй Саванюк, месцы, дзе знаходзілася ў гады вайны паліцэйская камендатура, яўрэйскае гета і дзе праходзілі масавыя расстрэлы мірных жыхароў.

НА ЗДЫМКУ: служыцелі англійскай Феміды ля былога дома Саванюка, які ён перавёз з яўрэйскага гета, забіўшы яго ранейшых жыхароў.

КЛУБ ДЗЕЛАВЫХ ЛЮДЗЕЙ

ІНФАРМАЦЫЯ АБ ПАРАДКУ АТРЫМАННЯ ШМАТРАЗОВЫХ ДЗЕЛАВЫХ ВІЗ

Для афармлення шматразовых дзелавых віз у Консульскае ўпраўленне Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь падаюцца наступныя дакументы:

1. Заяўка.
  2. Адна візавая анкета з наклеенай фатаграфіяй.
  3. Ксеракопія старонак пашпарта замежнага грамадзяніна з устаноўчымі данымі і апошняй беларускай візай.
- Для кіраўнікоў, заснавальнікаў сумесных і замежных прадпрыемстваў і членаў іх сямей, работнікаў прадстаўніцтваў замежных фірм, банкаў і членаў іх сямей, а таксама кіраўнікоў замежных фірм, якія маюць сваё прадстаўніцтва ў Рэспубліцы Беларусь, патрабуецца заяўка ў Консульскае ўпраўленне, адпаведна, ад Міністэрства знешніх эканамічных сувязей (вуліца Мяснікова, 29, тэлефон 220-46-27) ці Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь.

Для асоб, якія актыўна ўдзельнічаюць у развіцці міжрэгіянальных і міжмуниципальных сувязей, патрабуецца заяўка ў Консульскае ўпраўленне ад аблвыканкомаў ці Мінскага гарвыканкома (у адпаведнасці з месцам дзейнасці).

Спецыялістам і экспертам, якія прыбываюць у Рэспубліку Беларусь для ажыццяўлення кансультацый і іншых форм міжнароднага супрацоўніцтва па лініі міністэрстваў і ведамстваў, патрабуецца заяўка ў Консульскае ўпраўленне ад адпаведнага міністэрства ці ведамства.

Для асоб, якія актыўна ўдзельнічаюць у рабоце па аказанні дабрачыннай ці гуманітарнай дапамогі, і членаў іх сямей патрабуецца заяўка ў Консульскае ўпраўленне ад Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь, аблвыканкомаў ці Мінскага гарвыканкома. У выпадку неабходнасці атрымання бясплатнай візы ў пісьме павінна ўтрымлівацца просьба аб гэтым са спасылкай на адпаведную Пастанову Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

У іншых выпадках (у т. л. па запрашэнні юрыдычнай асобы, зарэгістраванай на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь) неабходна заяўка ў Консульскае ўпраўленне (гл. прыкладны ўзор), узгодненая ў Камітэце па міграцыі пры Міністэрстве працы Рэспублікі Беларусь (проспект Машэрава, д. 23, корпус 2, кабінет 701, ўпраўленне знешняй працоўнай міграцыі, тэлефон 223-45-14).

Шматразовая дзелавая віза выдаецца на тэрмін ад аднаго года (для грамадзян Літвы, Латвіі, Эстоніі — да шасці месяцаў), колькасць уездў у Рэспубліку Беларусь і час знаходжання на працягу тэрміну дзеяння візы неабмежаваныя.

Шматразовая дзелавая віза не выдаецца ў выпадку першага звароту замежнага грамадзяніна, які мае намер прыбыць у Рэспубліку Беларусь з дзелавымі мэтамі (г. зн. у яго пашпарце павінна ўжо быць уязная віза Рэспублікі Беларусь любой кратнасці).

Рашэнне аб выдачы візы прымаецца ў тэрмін да аднаго месяца пасля здачы ўсіх неабходных дакументаў.

Пасля прыняцця Консульскім ўпраўленнем станоўчага рашэння па заяўцы шматразовая дзелавая віза можа быць атрымана ў любой консульскай установе Рэспублікі Беларусь за рубяжом.

Пры атрыманні візы ў Консульскім ўпраўленні консульскі збор за афармленне шматразовай візы складае 300 (трыста) долараў ЗША; для жыхароў Латвіі, Літвы і Эстоніі — 50 (пяцьдзсят) долараў ЗША. Аплата робіцца наяўнай валютай (доларамі ЗША) у дзень атрымання візы ў Гарадской дырэкцыі Белбізнесбанка (г. Мінск, вуліца Леніна, 16). Падставай для аплаты служыць рахунак, вылічаны ў Консульскім ўпраўленні.

ПРЫКЛАДНЫ УЗОР ЗАЯЎКІ НА АФАРМЛЕННЕ ШМАТРАЗОВАЙ ДЗЕЛАВОЙ ВІЗЫ

Камітэт па міграцыі пры Міністэрстве працы Рэспублікі Беларусь

Консульскае ўпраўленне Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь

Просім выдаць шматразовую дзелавую візу тэрмінам на ... грамадзяніну ... (грамадзянства) Прозвішча, імя, імя па бацьку (па-руску, а таксама ў тым напісанні, як гэта значыцца ў пашпарце), дата нараджэння, нумар пашпарта.

Падрабязна ўказваюцца мэты знаходжання і род заняткаў (займаемая пасада) у Рэспубліцы Беларусь.

Абавязуемся забяспечыць рэжым знаходжання замежнага грамадзяніна ў Рэспубліцы Беларусь.

Кіраўнік прадпрыемства
Прозвішча, імя, імя па бацьку.
(пячаць)

Заяўка афармляецца на фірменным бланку прадпрыемства з указаннем рэгістрацыйнага нумара і даты. У выпадку адсутнасці фірменнага бланка, у верхняй частцы заяўкі ўказваюцца ўсе рэзідэнцыі прадпрыемства. Заяўка падпісваецца кіраўніком прадпрыемства і завярэецца пячаццю.

Заяўкі з папраўкамі і дабаўленнямі да разгляду не прымаюцца!

Абавязальства аб выкананні рэжыму знаходжання замежнага грамадзяніна ў Рэспубліцы Беларусь азначае неабходнасць яго рэгістрацыі ў органах пашпартна-візавай службы (былія ОВІРы) па месцу знаходжання.

Заяўка на візу "на работу" афармляецца аналагічным чынам. Дадаткова да заяўкі ўказваюцца нумар, дата выдачы і тэрмін дзеяння ліцэнзіі на прыцягненне замежнай рабочай сілы ў Рэспубліку Беларусь, а таксама прадстаўляецца арыгінал і ксеракопія ліцэнзіі. Узгаданне ў Камітэце па міграцыі пры Міністэрстве працы Рэспублікі Беларусь з'яўляецца абавязковым.

***

У выніку заканчэння тэрміну дзеяння аднаразовай візы неабходна звартацца ў абласную пашпартна-візавую службу па месцу жыхарства для прадаўжэння рэгістрацыі альбо для атрымання выязной візы. Грамадзянам, якія прыбылі па запрашэнні мінскіх арганізацый, неабходна звартацца ў АПВС УУС Мінгарвыканкома (тэлефон 231-38-09).

Даведкі па пытаннях афармлення віз на ўезд у Рэспубліку Беларусь:

тэл. 222-26-61, з 11.00 да 13.00 і з 14.00 да 18.00.

Прыём па пытаннях выдачы віз вядзецца ў Консульскім ўпраўленні па ўсіх рабочых днях, акрамя серады з 9.00 да 11.00.

3 16 па 18 лютага ў Мінску ў Нацыянальным выставачным цэнтры "БЕЛЭКСПО" праходзіў VI Міжнародны кніжны кірмаш і V Міжнародная спецыялізаваная выстава "Combit-99", прысвечаная сучасным тэхналогіям у выдавецтве, паліграфіі і рэкламе. Выставу адкрылі старшыня Дзяржаўнага камітэта па друку Рэспублікі Беларусь Міхаіл Падгайны і старшыня Дзяржаўнага камітэта па друку Расіі Іван Лапцёў. Міхаіл Падгайны павіншаваў прысутных са значнай падзеяй у культурным жыцці і падкрэсліў: "Я ўпэўнены, што кнігавыдаўцы і кнігараспаўсюджвальнікі робяць вельмі важную справу: яны развіваюць інтэлект нашага грамадства і садзейнічаюць яго прагрэсу.

Апошнім часам можна пачуць меркаванне, нібыта з развіццём электронных сродкаў масавай інфармацыі кніга згубіць сваю ролю і перастане існаваць наогул, а паліграфія як галіна вытворчасці знікне. Упэўнены, што гэта такія ж спрэчкі, як былі калісьці наконт тэлебачання. Гаварылі, што з яго з'яўленнем зачыняцца тэатры і кінатэатры. Я думаю, што кніга, як і тэатр, будзе жыць заўсёды, бо кнігі — гэта мастацтва, творчасць, партрэт нацыі. Кожная з іх — партрэт нацыянальнага кнігавыдавецтва".

Арганізавалі кірмаш Дзяржаўны камітэт Рэспублікі Беларусь па друку, Беларуская асацыяцыя кнігавыдаўцоў і кнігараспаўсюджвальнікаў і вытворча-камерцыйнае таварыства з абмежаванай адказнасцю "Макбел".

У кірмашы ўзялі ўдзел каля 300 фірмаў. Для параўнання: летась на такі кірмаш прыехала 346 арганізацый (гэта быў самы вялікі кірмаш з тых, што праходзілі ў Мінску).

На VI Міжнародным кірмашы былі прадстаўлены ўсё 10 дзяржаўных выдавецтваў Беларусі, недзяржаўныя выдавецкія і кніга-

гандлёвыя арганізацыі. Былі на кірмашы супрацоўнікі кніжных магазінаў, бібліятэк, калектараў.

Сярод расійскіх удзельнікаў кірмашу — вядомыя старыя дзяржаўныя выдавецтвы і нядаўна створаныя: "Просвещение", "Панорама", "Янтарный сказ", іншыя, часопіс "Книжный бизнес", газета "Полиграфбизнес". Прыехалі паказаць сваю прадукцыю паліграфісты з Польшчы, Літвы і Германіі.

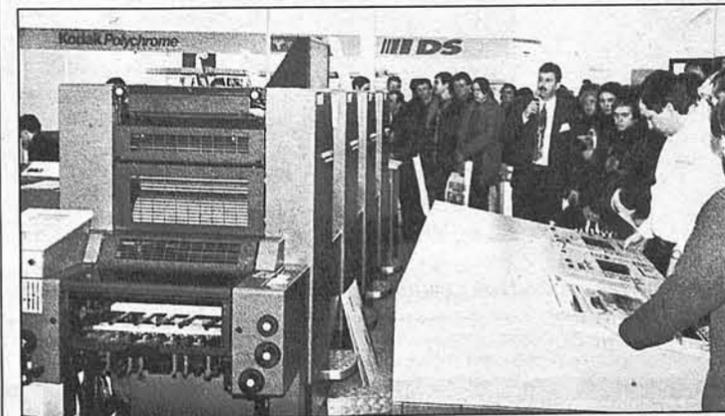
Выставу "Combit-99" арганізавалі Дзяржаўны камітэт Рэспублікі Беларусь па друку і ЗАТ "Тэхніка і камунікацыі". Да ўдзелу ў выставе былі прыцягнуты найбуйнейшыя айчыныя і сусветныя вытворцы сучаснага паліграфічнага абсталявання, тэхналогіі і матэрыялаў для вырабу друкаванай і рэкламнай прадукцыі, праграмных і апаратных сродкаў для ўводу і апрацоўкі адлюстраванняў, абсталявання і матэрыялаў для да- і паслядрукарнай апрацоўкі.

На кірмашы працавалі калектыўныя стэнды "Кнігі Беларусі", "Кнігі Расіі". Прайшлі прэзентацыі асобных кніг выдавецтваў "Беларусь", "Беларуская энцыклапедыя", "Мастацкая літаратура", "Беларуская навука", "Універсітэцкае", "Макбел", "Юнацтва", "Вышэйшая школа", "Польмя" і расійскага выдавецтва "Панорама". Падчас выставы "Combit-99" прайшлі семінары-прэзентацыі экспанатаў. Высакая якасць фарбы, папера і галоўнае, сучасныя тэхналогіі друку маглі ўраціць кожнага наведвальніка.

Нягледзячы на вядомыя складанасці ў эканоміцы, у Беларусі і Расіі выдаецца шмат кніг. Многія з іх якасныя і па зместу, і па афармленню. Кніжны кірмаш звёў у адной зале тых, хто выдае літаратуру, тых, хто яе друкуе, і тых, хто распаўсюджвае. Паміж імі былі заключаны дагаворы. Значыць, у чытачоў з'явіўся шанс атрымаць новыя кнігі.

Алена СПАСЮК.

Фота Віктара СТАВЕРА.

SUMMARY

The daily newspaper for compatriots living outside Belarus. №9, 1999.

● How will we live in the 3rd millenium? Pondering over spiritual heritage of the nation by belarusian documentary producer Sergey Halavetsky. ("When you are leaving - look back" Page 1).

● "Businessmen's club". How to apply for multi-entry business visa including a sample of application for it. (Page 3).

● Idealism and realism of Ivan Stiobut, a well-known agronomist of the 19th century, whose life was totally devoted to Belarus. (Ales Karlukevich article "How few idealists we have... (Page 2-5).

● Books Collection. (Page 5).

● A man of difficult fate: a poet and a prose writer Zmitro Vitalen. (An interview of Victor Zhybul with the writer. Page 6-7).

● Artists brought together. Opening of international exhibition of graphic artists in the National Art Museum of Belarus. (Page 6-7).

● Feedback: reader's letters. (Page 1,7).

● "Polesye sketches" of Nicola Kapylovich. (Page 8).

● The 6th International Book Fair and 5th International Specialized Exhibition of modern technologies in publishing, polygraphy and advertising. (Page 3).

ВІНШАВАННІ БЕЛАРУСКАМУ ПРАДПРЫМАЛЬНІКУ АД МЭРА МАСКВЫ

Днямі на адрас Уладзіміра Дзялендзіка, генеральнага дырэктара вытворча-камерцыйнай фірмы "Дарыда", якая размешчана пад Мінскам у пасёлку Ждановічы і спецыялізуецца па выпуску якаснай мінеральнай вады "Дарыда" і безалкагольных напояў, прыйшло цёплае пісьмо з маскоўскай мэрыі. Яе кіраўнік Юрый Лужкоў ад імя Маскоўскай міжнароднай бізнес-асацыяцыі (ММБА) і ад сябе асабіста віншаваў Уладзіміра Віктаравіча з перамогай у конкурсе "Лепшы прадпрымальнік Беларусі" ў намінацыі "За садзейнічанне эканамічнай інтэграцыі". Конкурс праводзіцца ММБА.

У КРАІНЕ МОЦНЫ СНЕГАПАД

Як паведамілі ў Гідраметцэнтры рэспублікі, зараз у Мінску ўсталявалася снежнае покрыва 28 сантыметраў пры месячнай норме 22 сантыметры. Такая ж колькасць снегу выпала ў Вілейскай раёне, а ў Нарачы і Талачыне снегу выпала да 31 сантыметра.

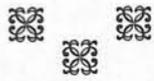
Як зазначыла загадчык аддзела Гідраметцэнтру рэспублікі Вольга Фядотава, вялікія снежныя хмары прыйшлі да нас з цыклонам з Міжземнага мора.

Гэты цыклон удосталь наснежыць на ўсходзе нашай краіны і далей будзе рухацца ў паўночна-заходнім напрамку.

СПАДЧЫНА

У выставачнай зале.

Гэта першая такая выстава ў Гомелі — толькі ў апошнія гады музеі вобласці сталі збіраць іконы. І цяпер ужо ёсць магчымасць меркаваць аб разнастайнасці іканапісу ў рэгіёне. Значнае месца, безумоўна, займаюць творы веткаўскай школы, вядомыя ва ўсім свеце. На іх адбіваецца ўплыў стараабрадкаў. На рэчыцкіх жа іконах адчуваецца ўздзеянне заходне-еўрапейскага мастацтва: у горадзе некалі распісвалі храмы італьянскія майстры.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

Серафім Сароўскі, XIX стагоддзе, пазалота, Ветка.

Богамаці Пачаеўская, XIX стагоддзе, Рэчыцкі раён.

Ной і сыны, XVIII стагоддзе, Браншчына.

«САГА ПРА АДВЕРГНУТЫХ»

Землякі добра ведаюць творчасць Алеся Бажко, рады кожнай сустрэчы з ім. Таму і на гэты раз — у музычнай школе ў Карэлічах і ў Ярэміцкай СШ — пісьменніка сустракалі цёпла, шчыра. Приемна ўсведамляць, што ў раёне, нягледзячы на эканамічныя цяжкасці, культурнае жыццё не заціхае.

Вялікую зацікаўленасць выклікае твор Алеся Бажко, які ён пісаў амаль сорок гадоў, твор, ужо падрыхтаваны да друку ў выдавецтве «Мастацкая літаратура», вельмі патрэбны нашаму чытачу — дакументальна-публіцыстычны раман «Сага

пра адвергнутых». Пра гэты твор сам пісьменнік сказаў так: «Сага пра адвергнутых» — гэта гістарычна-палітычныя ўспаміны, па-мастацку асэнсаваныя паданні пра тых, хто загінуў або прапаў без вестак у барацьбе за станаўленне беларускай дзяржаўнасці і нацыянальную годнасць на былых так званых «крэсах усходніх», ці ў «прыпаленых» пісудчыкамі заходне-беларускіх гарадах і вёсках. Многія з іх, гэтых сапраўды народных змагароў, былі яшчэ зусім маладыя, неабстраляныя, але шчыра і непакісна верылі ў правату сваёй нацыянальна-вызваленчай справы, таму і пад

варожыя кулі не раз ішлі за яе. У іх ліку былі Сяргей Прытыцкі, Уладзімір Царук, Павел Жалязняковіч, Мікалай Арэхва, Васіль Бурак, Сцяпан Пацяруха, Арсен Балабановіч, Іван Дабрыян, Сымон Нос, Васіль Варэнік, а таксама такія дзеячы культуры, як, напрыклад, Максім Танк, Піліп Пестрак, Мікола Засім, Міхась Васілёк, Міхась Машара, Валянцін Таўлай, Пётр Бітэль, Рыгор Шырма, Міхась Забэйда-Суміцкі, Пётр Конюх, Станіслаў Казура і іншыя. Мая кніга — нізкі паклон ім за гэта».

Святлана ШЫЛАК.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

«ЯК МАЛА Ў НАС»

Не, ніводны слоўнік не здольны выкласці ўсю шматбачнасць такога інашага словавызначэння. Так вось і з ідэалізмам. Тры яго вымярэнні падае «Тлумачальны слоўнік беларускай мовы». Пра першае («Рэакцыйны філасофскі напрамак, процілеглы матэрыялізму, які прызнае дух, ідэю, святомоўнасць першаснымі, а матэрыю, быццё — другаснымі, вытворнымі») і гаварыць не хочацца. Ёсць яшчэ і такое: «схільнасць да ідэалізацыі, прыхарошвання рэчаіснасці». Не, відаць, у нашым выпадку лепей падыходзіць такі варыянт: «...здольнасць, жаданне бескарыслі-

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

МНЕ здаецца, што расійскі аграном Іван Сцебут, чый лёс ушчыльную пераплецены з Беларуссю, і ёсць надзвычайны ідэаліст. Яго ідэалізм — у служэнні людзям, у жаданні наладзіць грамадскае і гаспадарчае жыццё такім чынам, каб галоўны прыярытэт усіх каштоўнасцей у навакольным асяроддзі аддаваўся Яго Вялікасці Чалавеку. Заўжды вучоны заставаўся рэалістам, а ідэалізм яго — клопат аб шырокай дарозе да лепшага.

Першы беларускі вузельчык Івана Сцебута — паходжанне яго пращураў. Сям'я здаўна належала да роду праваслаўных літоўскіх дваран. Пасля Люблінскай уніі 1569 года засталіся ў Расіі, за многія гады, за многія пакаленні абруселі. У 1833 годзе, 31 студзеня, у Вялікіх Луках нарадзіўся Іван Сцебут. Чатырнаццаце дзіця ў шматдзетнай сям'і. Праўда, выжыла толькі сямёра (чатыры браты і тры сястры). Калі хлопчыку споўнілася паўтара годзіка, маці — Марыя Федараўна — памерла. Бацька — аптэкар. Працу сваю не любіў. А ўвесь час, што адрываў ад аптэкарскіх клопатаў, аддаваў зямельнаму ўчастку каля хаты. І дзяцей прывучаў даглядаць сад, працаваць на зямлі. Вечарамі кожны пры жаданні мог зазірнуць у сельскагаспадарчыя даведнікі, у часопісы, дзе змяшчаліся артыкулы па земляробству, саадаводству. Бацька Івана быў аматарам такога чытання, не шкадаваў капейкі на літаратуру падобнага роду.

Атрымаўшы ў спадчыну любоў да зямлі і выдатна скончыўшы за казенны кошт 2-ю Пецярбургскую гімназію, сын аптэкара ў 1850 годзе паступае ў Горы-горацкі сельскагаспадарчы інстытут, утвораны на базе земляробчай школы.

Якімі былі чатыры гады вучобы Івана Сцебута фактычна на роднай яму беларускай зямлі? Адказаць з пэўным зваротам да канкрэтных дэталей на гэтае пытанне не так проста. А мо нават і зусім немагчыма. Лягчэй уявіць тагачасную Беларусь, тагачасны стан земляробчай, сельскагаспадарчай справы ў нашай Айчыне. Адам Кіркор у адным з артыкулаў для ўнікальнай энцыклапедыі «Живописная Россия» занатаваў: «Спосаб апрацоўкі зямлі, прылады, якія ўжываюцца для гэтага, да сённяшняга часу яшчэ мала чым розніцца ад часін першабытных. Ніякіх новаўвядзенняў у гэтых адносінах не існуе, ды ніхто аб гэтым і не турбаваўся. Палеткі апрацоўваюцца валамі, здараецца і так, што запрагаюць вала і карову, а то і каня з кароваю. Галоўная, самая цяжкая праца ляжыць на мужчынах: яны косяць, аруць, сеюць, малочыць. Жанчына жне, апрацоўвае агароды. Збіранне сена — справа агульная ўсіх палоў і нават узростаў». І аб гэтым напісана ў кнізе, выдадзенай у 1882 годзе. Пра Горы-горацкі інстытут адным, лічы, толькі радком. Як быццам ніякіх вартых спробаў павесці навуку ў жыццё, у справу гаспадарскую і не было. Ды не, былі... Іншая справа — маштабы зусім не тыя, што час патрабаваў.

Сведчанне таму — і дзейнасць у Горках Аляксандра Саветава. Патрапіў ён на Магілёўшчыну шмат раней за Сцебута.

Мажліва, быў і ў цесных кантактах з Іванам Аляксандравічам. Саветаў — з першага выпуска горы-горацкіх (1850 год) аграномаў. У народзе з-за нязвыкласці новага слова іх яшчэ называлі «аграномамі». Дык вось «зоркі залатаносныя» шукалі яны ў роднай зямельцы. Назіраючы за традыцыйнымі метадамі, спосабамі гаспадарання, Саветаў ацярэжна падштурхоўваў да руху наперад. Вось колькі слоў з яго «Кароткага нарыса агранамічнага падарожжа па некаторых губернях чарназёмнай паласы Расіі на працягу лета 1876 года»: «...Разумны кансерватызм не ідзе ўразрэз з рацыянальнасцю. Не ўсё добра з новага толькі таму, што яно новае. Многае старое бывае лепшае за многае новае. Справа рацыянальнага гаспадары з годнасцю ацэньваць патрэбу як новага, так і старога». Але ж следам Саветаў заўважыў: «І пры слабым народоазаляненні, і пры мнстве выдатных і пладародных зямель можна вельмі лёгка не толькі не разбагацець, нават збяднець... Буіны гаспадар, заручаны батракамі, яшчэ больш павялічваў свае надзеі на векавыя запасы старажытнарускай зямлі і такім чынам толькі паскараў канчатковае збядненне краіны».

Усе гэтыя думкі падштурхоўвалі да напружанай працы. І Аляксандра Саветава, і яго малодшага папленніка Івана Сцебута. Праз шмат гадоў не менш вядомы вучоны А. Фартунатаў напіша пра іх: «Уся руская аграномія апошняй чвэрці XIX стагоддзя можа быць выведзена са сцен Горы-горацкага інстытута і амаль выключна пры пасрэдніцтве А. В. Саветава і І. А. Сцебута».

Пасля завяршэння вучобы ў 1854 годзе Івана Аляксандравіча пакінулі пры інстытуце. Адміністрацыя выклікала маладога чалавека да сябе:

— Мы даручаем вам пасаду малодшага памочніка ўпраўляючага інстытуцкай фермай.

А ўчарашняму студэнту толькі і мінуўся дваццаць адзін год. Ды Іван не спрабаваў прэчыць, хаця і адчуваў, што працы наперадзе шмат, да таго ж яшчэ і малазнаёмая. Але пераадолювала жаданне правярць атрыманую ведаў на практыцы.

І пачаліся штодзённыя нялёгія клопаты. Прачынаўся Іван Аляксандравіч а чацвёртай гадзіне раніцы. Да васьмі — абход палеткаў. У восем, пасля ранішняй гарбаты, Сцебут адпраўляўся ў канцылярню фермы, дзе заставаўся да дванаццаці дня, а з паловы другой да трох гадзін дня завітваў на ўрок. Пасля ізноў на полі і па гаспадарцы. Да васьмі вечара. Пасля яшчэ паўтары гадзіны — размеркаванне нарада на наступны дзень. І толькі тады піў вячэрнюю гарбату. Следам садзіўся за напісанне дысертацыі. Часцей засынаў за пісьмовым сталом, каб раніцай ізноў прагнуцца а чацвёртай гадзіне. Такую працоўную рытму можна толькі пазаздросціць. Некаму такога знясіўвання хапіла б на два-тры гады. Іван Аляксандравіч пражыў 90 гадоў, хварэў на неўрамію, мучыўся цяжкімі прыступамі. І ўсё ж працаваў, займаўся любімай справай.

У 1858 годзе Сцебут адпраўляецца ў замежную камандзіроўку. Спачатку — Германія.

ІДЭАЛІСТАЎ...»

ва службыц якой-небудзь справе; прыхільнасць да высокіх маральных ідэалаў»...

З кнігі Івана Сцебута «Артыкулы пра рускую сельскую гаспадарку, яе недахопы і меры да яе ўдасканалвання» (Масква, 1883 год): «Я разумею, што ідэалы не ажыццяўляюцца па жаданню чараўнікоў і што да ажыццяўлення пасоўваюцца марудна, улічваючы рэчаіснасць; але думаю, што адсутнасць накіроўваючых дзейнасць чалавека ідэалаў ёсць вялікі недахоп; ці не дужа ўжо як мала ў нас ідэалістаў у гэтым сэнсе...»

Тады — Бельгія, Францыя. У 1860 годзе Іван Аляксандравіч ужо ў Англіі. Сцебут, вывучаючы замежны сельскагаспадарчы вопыт, уважліва адбірае тое, што можа стаць патрэбным дома.

Вярнуўшыся ў Горкі, Іван Аляксандравіч атрымаў пасаду маладшага прафесара на кафедры земляробства. Вечарамі Сцебут любіў наведацца да ўпраўляючага гаспадарчай інстытута Б. Міхельсона. Шмат гадзін праседжвалі двое апантаных у сваёй справе рупліўцаў за гарбатай. Ведаючы дасканала сялянскія способы вядзення гаспадаркі, яны думалі, спрачаліся, як аказаць навуковае ўздзеянне на земляробства, жывёлагадоўлю.

Сцебут пазнаёміўся, пасябраваў з дачкой Міхельсона — Кацярынай. Маладыя людзі пажаніліся. Шлюб атрымаўся шчаслівым. У Сцебутаў хутка нарадзіўся сын — Аляксандр, у будучыні вядомы глебазнаўца. Забягаючы наперад, трэба згадаць, што ў 1918 (яшчэ пры жыцці бацькі) Аляксандр Іванавіч эміграваў у Балгарыю, забраўшы з сабою, магчыма, і большую частку сямейнага архіва. Дык вось у якой старонцы свету, напэўна, можна шукаць дакументы-сведчанні пра арганізацыю сельскагаспадарчай навукі на Беларусі...

У Горках адбылося і выразнае станаўленне сацыяльна-палітычных поглядаў Івана Сцебута. Вучоны, хаця і жыўе ўдалечыні ад сталіцы, уважліва сочыць за літаратурнай дыскусіяй вакол адмены прыгоннага права, а таксама тых шляхоў, па якіх, магчыма, пойдзе далейшая развіццё Расіі. Усё ж Іван Аляксандравіч не вызначыўся выразным радыкалізмам, хаця і яго непакоіў стан дзяржавы, турбавала цяжкае становішча простага люду.

Як на мой погляд, тут варта заўважыць адну выразную дэталю. У пэўнай ступені светапогляд Сцебута, асабліва яго эканамічны бок, пачаў фарміравацца пад уплывам доўгагаспадарчай замежнай камандзіроўкі. Прафесар Недакучаеў пазней успамінаў: «Буйныя работы Сцебута па земляробству, якія ў аснове сваёй маюць заходне-еўрапейскі вопыт, уяўляюць не перакладзі, не простыя кампіляцыі ці пісьменна складзеныя зводкі, — не, кожная з іх прадумана і як бы пераўвасоблена ў свядомасці рускага даследчыка і стала, калі так можна выказацца, рускай па духу, па прызначэнню і па выкарыстанню». Сцебут выдатна разумеў, што рускі народ сфарміраваўся найперш як народ земляробчы, а не гандлёвы. Мо і сёння, праз стагоддзе, не след пра гэта забывацца? Канешне ж, з пазнакай на час...

1863 год... Ён, як і некаторыя месяцы папярэдняга 1862-га, стаў своеасаблівым выпрабаваннем для Івана Сцебута. Малады вучоны здаваў экзамены на ступень майстра пры фізіка-матэматычным факультэце Пецярбургскага ўніверсітэта (аграномія тады ўваходзіла ў агульны цыкл прыродазнаўчых навук — разам з фізікай і матэматыкай). Раптоўна з Горак пачаўся пераезд у Пецярбург. Сярод падпальшчыкаў — студэнты. Па Пецярбургу папаўзлі чуткі: маўляў, гэта помста

маладых людзей за тое, што іх бацькоў, як удзельнікаў польскага паўстання, выслалі ў расійскія губерні. А ў 1863 годзе, калі разгарнулася новае паўстанне за нацыянальнае самавызначэнне Беларусі, Літвы, Польшчы, на долю Сцебута выпала сапраўднае выпрабаванне. Услед за арыштамі студэнтаў, удзельнікаў паўстання, па ўсім беларускім краі былі створаны следчыя камісіі.

У горацкую следчую камісію ўключылі і І. Сцебута. Кожнага, лічы, чалавека разглядалі пад мікраскопам: «А ці не мяцежнік жа?» А многія арыштаваныя і з Горак былі ўжо адпраўлены ў Бабруйскую крэпасць. Каля дзвюх тысяч вязняў-паўстанцаў утрымлівалася па тым часе ў казематах крэпасці. Ды і ўжо паціху бабруйчане забываліся, што некалі тоўстыя бастыёны баранілі ад варожага навалы ў 1812 годзе. А паўсюдна, у памяшканнях, схаваных ад сонечнага дзеннага святла напоўніцу, тлуміліся людзі, закаваны былі гонар і годнасць Беларусі.

Дык вось у крэпасці, а па праўдзе дык у катаржнай турме, Івану Аляксандравічу давялося апытацца недзе каля 150 чалавек. Але ж аб усім — лепей словамі самога вучонага: «Акрамя фізічнай працы, зразумела, гэта каштавала мне вялікіх маральных мучэнняў, асабліва калі чыноўнік з Пецярбурга Полаўцаў, жадаючы найхутчэй пакончыць са справай, уздумаў скласці абвінавачанні акт супраць маіх былых паслужыўцаў, не маючы на тое ніякіх даных. Я адмовіўся падпісаць гэты абвінавачанне заключэнне і застаўся пры асобым меркаванні, іншыя ж члены камісіі ўсё падпісалі. Я ж сказаў, што лепей не завяршаць следства ніякімі абвінавачанні выносамі, для каторых няма падстаў, тым болей, што закон забараняе следчым камісіям рабіць нейкія высновы. Гэта справа суда, а не следства».

Як вынік — камісію закрылі. А калі ў хуткім часе яе аднавілі, то ў новым складзе камісіі Сцебута ўжо не было. Канешне ж, невялікі подзвіг на рахунок вучонага-аграрніка. Ды важна і тое, што не згубіў чалавек пачуццё ўласнай годнасці.

Горы-горацкі інстытут, як вядома, пасля паўстання быў закрыты. А на базе вядомай навучальнай установы стварылі Пецярбургскі земляробчы інстытут. У паўночную сталіцу перасяліўся і Сцебут. Пасля Пецярбурга — праца ў Пятроўскай земляробчай і лясной акадэміі ў Маскве, кіпучая, энергічная навуковая і практычная дзейнасць. За доўгія дзесяцігоддзі свайго жыцця (а памёр Іван Аляксандравіч у 1923 годзе) напісаў шмат прац. Вучоны падрыхтаваў і выдаў (разам з Чарнапятавым, Людагоўскім, Фадзеевым) унікальны даведнік — «Настольную кнігу для рускіх сельскіх гаспадароў». Чаюнаў назваў яе «сапраўднай энцыклапедыяй сельскагаспадарчых ведаў». Чытаць яе з карысцю можна і сучаснаму фермеру.

А завяршаючы расповед пра Івана Сцебута, след, відаць, згадаць вось якія яго словы: «Жадаецца падтрымаць маральнасць у народзе — падтрымайце сям'ю; жадаецца захаваць у цэласнасці і здароўі сям'ю — падтрымайце вёску і сельскую гаспадарку...»

КНИГАЗБОР

Марыяна Пецюкевіч

У пошуках зачараваных скарбаў

Ірына ТАМІЛЬЧЫК, супрацоўніца Цэнтра імя Ф. Скарыны.

ЗАЎСЁДЫ прыемна адкрываць для сябе нешта новае, але ўсведамляць, што вяртаецца ў памяць людскую забытае, а часам невядомае імя, — прыемна ўдвай. Марыяна Пецюкевіч — асоба настолькі невядомая, што нават Уладзімір Караткевіч, вядомы «анамаст» (прыгадаем верш «Бог важдзеца за беларускімі прозвішчамі»), не паверыў Адаму Мальдзісу, што ёсць беларускі дзеяч з такім прозвішчам. Лічыў, пэўна, што яно прыдуманнае, кіруючыся, відаць, разважаннямі: «Быў там нейкі Ванька — стаў Ваньковіч, // Быў там нейкі Міцька — стаў Міцькевіч». А «Пецюкевіч» — той ад каго?

Аўтар кнігі шчыра дзеліцца сваім успамінамі, якія ён сам называе сціпымі «шматкамі даўно перажытага, бачанага, чутага і аналізаванага» і лічыць іх вельмі суб'ектыўнымі. Але для сённяшняга чытача гэтая «жменька» інфармацыі аб гісторыі жыцця віленскага і ягонага Бацькаўшчыны пачатку XX стагоддзя выклікае безумоўную цікавасць, бо ў дадатак да іншых гістарычных крыніц тут далучаецца жывы голас 20-х—30-х гадоў, — нават цэлы хор галасоў, бо са старонак кнігі паўстае галерэя людзей, што стваралі гісторыю Віленшчыны, дзе «сплаліся культуры нашых народаў, як карані літоўскіх і беларускіх дрэў на мяжы, [...] як-плывь беларускіх і літоўскіх рэк».

У прадмове да кнігі, напісанай Лявонам Луцкевічам, які нядаўна адшоў ад нас, гаворыцца, што імяны заслужаных віленчукоў 20-х—30-х гадоў пераважна звязаны з такімі ўстановамі, як Віленская беларуская гімназія, Віленскі ўніверсітэт, Беларускі музей імя І. Луцкевіча. Гэтая кніга — шчыры, кранальныя аповед пра тое, як нялёгка было выскомаў хлапчуку-беларусу, выхадцу з беднай даваеннай вёскі, трапіць туды, каб здабыць «зачараваныя скарбы» — сярэдняю і вышэйшую адукацыю, пра выпрабаванне турмамі і катаргай, пра нястомнае імкненне быць карысным Радзіме.

«Мала я ў жыцці сваім бачыў сонца, затое шмат было на маім шляху вострых чэрняў і шчэбень», — спавядаецца М. Пецюкевіч. І шлях да набыцця «скарбаў» быў вельмі цяжкі і пакручасты, як і ў большасці людзей таго пакалення. Па назвах частак кнігі можна вызначыць этапы гэтага шляху: «Першыя крокі й асветы», «Жменька ўспамінаў зь Віленскай Беларускай Гімназіі», «Служба ў польскім войску й вучоба ў Віленскім Універсітэце», «Пачатак 2-ой Сусветнай вайны», «Гады савецка-нямецкай вайны й першы арышт». Перад намі — аўтабіяграфічная кніга, усе часткі якой, апрача апошняй, апублікаваны паводле рукапісаў, перададзенага дачкой Марыяна Пецюкевіча Марыяй, якая жыве цяпер у Рыме. Апошняя частка — «Сыбірская ссылка й Варкуцінская катарга» — гэта фрагменты з лістоў М. Пецюкевіча.

Пра мары аб асвеце, пра першыя крокі да навукі ідзе гаворка ў першай частцы кнігі. Сярод цёмнага, непісьменнага беларускага сялянства марылі аб выхадзе ў «шырокі свет ведаў» тады адзінак, а для здзяйснення мары

Віленскім выдавецтвам Таварыства беларускай культуры «Рунь» выдадзена кніга ўспамінаў вучонага-этнографа, беларускага грамадскага дзеяча Марыяна Пецюкевіча «У пошуках зачараваных скарбаў». Гэтая першая з серыі запланаваных выдавецтвам кніга — яшчэ адна старонка ў выпактаванай ранейшымі пакаленнямі гісторыі, споведзь чалавека за сябе і сваіх незваротных сяброў.

мянулі яго добрым словам тыя, каму ён, часам рызыкауючы сам, дапамагаў. Справа ў тым, што, працуючы ў бібліятэцы, М. Пецюкевіч меў доступ да спецфондаў, дапамагаў беларускім дзеячам знаёміцца з забароненымі ў Польшчы выданнямі з БССР, нелегальна «падкармліваў» савецкай літаратурай Максіма Танка, Міхася Маўшару, Франука Грышкевіча... «На жаль, ніводзін з гэтых маіх «гадаванцаў» афіцыйна ў сваёй творчасці і ўспамінах не згадаў пра маё рызыкаванне...», — піша ён. Што ж, такая ўжо наша гісторыя...

«Усё ў маёй біяграфіі запісана. А Бяссонныя ночы? А боль?» — пісаў у сваіх дзённіках П. Панчанка. І шчылілі боль, і цяжар пакутных начэй — у наступных частках кнігі. Арышты, здзекі, турмы, катарга, новыя выпрабаванні для сям'і М. Пецюкевіча, для многіх людзей 30-х—40-х гадоў... І ўнікае толькі бязвыхаднае «За што?!» З іроніяй аўтар адказвае: «За тое, «што жадаў незалежнай Беларусі і, як умеў і колькі мог, працаваў дзеля Бацькаўшчыны...» Але Марыяна Пецюкевіч «ня толькі не адступіў ад сваіх высокіх ідэалаў, а і захаваў у найцяжэйшых варунках турмаў, ссылак, катаргі моц духу, маральную чысціню, нават пачуццё здаровага гумару ў поглядзе на свет і на людзей», — напісаў у пасляслоўі да кнігі рэдактар яе Алег Мінкін. Нават у Варкуцінскім лагеры М. Пецюкевіч знаёміў сваіх сяброў-аднадумцаў з гісторыяй беларускага народа, з мовай, літаратурай, нашай нацыянальнай і народнай культурай, «усведамляў іх нацыянальна і загартоўваў у патрыятычным духу».

Сваім «зачараваным скарбам» М. Пецюкевіч застаўся верны да канца жыцця. Да 1970 года ён працаваў у Этнаграфічным музеі ў Торуні, дзе шмат часу аддаваў вывучэнню народнай культуры беларускага насельніцтва Беластоцка, збіраў матэрыялы па яго этнаграфіі і фальклору, сустракаўся з беларускімі дзеячамі Польшчы і замежжа. Ён аўтар шматлікіх артыкулаў. У рукапісах засталіся яго мастацкія праявіны творы, манатрафія пра родную вёску Цяцэрку.

Кніга «У пошуках зачараваных скарбаў» напісана жывой, гутаркавай мовай. Захаваны стылістычны і моўны асаблівасці рукапісу. На першы погляд здаецца, што занадта многа фрагментаў напісана на польскай і рускай мовах. Але ж, падумалася, гэта дало аўтару магчымасць перадаць жывую атмасферу, «аўру» тых складаных палітычных і сацыяльных працаў, што адбываліся ў першай палове XX стагоддзя на памежжы нашай і суседніх краін. У кнізе змешчана шмат фотаздымкаў з сямейнага архіва. У канцы ж кнігі апублікаваны змястоўны артыкул Марыі Пецюкевіч пра Яніну Кахановскую — «Бабку» славітага спевака Данчыка (Багдана Андрушына).

У апошнія гадзі свайго жыцця М. Пецюкевіч неаднойчы выказаў жаданне быць пахаваным «дзесяці непадалёк ад Беларусі» — каб на яго магілу прыляталі салюкі з родных лясоў. Магіла яго — у Польшчы, у Торуні, але, дзе ён паміраў беларусы, родная зямля павінна памятаць тых, хто маліўся за яе, хто аддаваў ёй «свае найлепшыя думкі і памкненні». Выданне гэтай кнігі — і ёсць памяць.

БЕЛАРУСКАЕ ЗАМЕЖЖА

АД РЭДАКЦЫІ

Работа над даведнікам «Беларускае замежжа» была распачата ў Цэнтры імя Ф. Скарыны ў 1993 годзе ў адпаведнасці з Дзяржаўнай праграмай «Беларусы ў свеце». Да 1997 года яна вялася на грамадскіх пачатках. З 1997-га кіраўніцтва і фінансаванне работ ажыццяўлялася Дзяржаўным камітэтам па справах рэлігіі і нацыянальнасцей. Тады ж было вырашана падзяліць даведнік на дзве часткі: памежныя краіны (уключаючы новыя дзяржавы, якія ўтварыліся на тэрыторыі былога Саюза і далёкае замежжа. Такі падзел быў абумоўлены спецыфікай матэрыялу: у памежных краінах (тэрмін «блізкае замежжа» быў тут адкінуты як навукова недакладны) беларусы з'яўляюцца пераважна карэнным (аўтахтонным) насельніцтвам або перасяленцамі, у далёкім замежжы — пераважна эмігрантамі (эканамічнымі, палітычнымі).

У кожнай частцы матэрыялу згрупаваны па чатырох раздзелах: агульныя артыкулы; арганізацыі, установы і падзеі; перыядычныя выданні і зборнікі; персаналі. Унутры раздзелаў артыкулы размешчаны ў алфавітным парадку. У раздзел «Персаналі» ўключаны як дзеячы беларускай дыяспары, так і ўраджэнцы Беларусі — не толькі беларусы, але і рускія, пал'які, яўрэі, літоўцы, татары. Выбар ажыццяўляўся зыходзячы як са значнасці асоб, яе дзейнасці, так і наяўнасці матэрыялу. Прытым у дачыненні да асоб, якія не засведчылі сваю беларускасць (належаць да арганізацый дыяспары, творчасць на беларускай мове і г. д.), пад увагу бралася толькі тэрыторыя сучаснай Беларусі (г. зн. не ўключаны ўраджэнцы Беларускай Віленшчыны, Латгаліі, Пскоўшчыны, Смаленшчыны, якія да рэвалюцыі ўваходзілі ў Гродзенскую, Віленскую, Віцебскую і Магілёўскую губерні). З другога боку, Віленшчына да 1939 года не разглядаецца як тэрыторыя памежнай краіны, бо яна арганічна была звязана з заходняй часткай Беларусі. Не ўключаны ў даведнік агульнавядомыя ўраджэнцы Беларусі, дзейнасць у творчасць якіх належаць пераважна Польшчы (Т. Касцюшка, С. Манюшка, А. Міцкевіч, Ю. Нямцэвіч і інш.).

У храналагічным плане ўвага ў даведніку засяроджана на беларускай дыяспары XX стагоддзя. Але ў агульны артыкул і ў раздзел «Персаналі» ўключаны таксама матэрыялы XI—XIX стагоддзяў.

БЕЛАРУСЫ Ў РАСІІ
(РАСІЙСКОЙ ФЕДЭРАЦЫІ)

Ранняя міграцыя. Перасяленні ў сярэднія вякі з беларускіх княстваў (Полацкага, Тураўскага і інш.) на землі паўночнай і паўночна-ўсходняй Русі цяжка прасачыць. Але можна меркаваць, што рознабаковыя сувязі з Наўгародскай, Уладзіміра-Суздальскай і іншымі землямі спрыялі міграцыі сюды жыхароў беларускіх зямель. Ранняя міграцыя вызначалася і дынастычнымі шлюбамі. Умацаванню палітычных сувязей зямель садзейнічалі

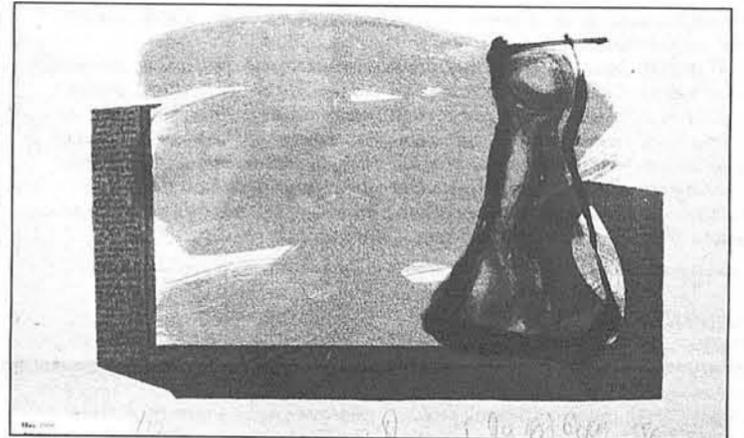
шлюб сына Юрыя Далгарукага Усевалада з дачкой віцебскага князя Усяслава ў 1175 годзе, шлюб князя ўладзіміра-суздальскага Аляксандра (Неўскага) з дачкой полацкага князя Брачыслава ў 1238 годзе. У бітве са шведскімі рыцарамі на Няве (1240) мужна змагаўся палачанін Якаў, які знаходзіўся на службе пры двары Аляксандра Яраславіча.

Міграцыя з беларускіх зямель ВКЛ у Маскоўскую дзяр-

жаву. Насельніцтва этнічных беларускіх зямель Вялікага княства Літоўскага перасялялася ў гарады і княствы паўночнай і паўночна-ўсходняй Русі, а затым — у Маскоўскую дзяржаву па эканамічных, палітычных, рэлігійных і іншых прычынах, масава выводзілася ў палон у ходзе войнаў. Найперш сюды выезджалі пакрыўджаныя ці незадаволеныя палітыкай вялікіх князей прадстаўнікі пануючага саслоўя са сваімі войскамі і сялянамі, а таксама тыя, хто пацярпеў паражэнне ў дынастычнай барацьбе за ўлад. У 1265 годзе ў Пскоў з дружынай уцёк удзельнік змовы супраць Міндоўга князь Доўманг, які ўзначаліў барацьбу псковічан і наўгародцаў супраць нямецкага ордэна. Князь тураўскі і пінскі Нарымунт Гедымінавіч у 1333 годзе атрымаў Ладагу і Арэшак «в кормление», а карэльская зямлю «в отчину и дедину». Полацкі князь Андрэй, які адмовіўся прысягаць вялікаму князю ВКЛ Ягайлу, выехаў у Маскоўскае княства, дзе ўзначаліў «войско великое» з полацкіх і пскоўскіх войнаў і дапамог маскоўскаму князю Дзмітрыю выйграць Кулікоўскую бітву. Пад кіраўніцтвам мсціслаўскага князя Сямёна Лунгена (у 1389—1407 гадах — намеснік у Ноўгарадзе) былі разбіты шведскія войскі на Няве (1392). У Маскоўскае княства перасяліўся ў 1408 годзе сапернік вялікага князя ВКЛ Вітаўта северскі князь Свідрыгайла, многія баяры. У XIV—XV стагоддзях шматлікія дынастычныя шлюбы пэўным чынам уплывалі на прамаскоўскую палітычную арыентацыю часткі праваслаўнай знаці ВКЛ. Пашырэнню міграцыі на ўсход спрыяла атрыманне паводле прывілею 1447 года права князёў, рыцараў, шляхты і баяр пакідаць ВКЛ. Права ж усіх свабодных людзей на выезд за мяжу прадугледжвалі Статуты ВКЛ 1566 і 1588 гадоў (за выключэннем «непрыяцельскіх краін»).

(Працяг будзе).

МАСТАКІ ЗНАХОДЗЯЦЬ АГУЛЬНУЮ МОВУ

Татцяна РАДЗІВІЛКА. «Ню». Літаграфія, ціценне.

У сярэдзіне лютага ў Мінску ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь ўрачыста, з удзелам грамадскасці і кіраўнікоў дыпламатычных місій, акрэдытаваных у нашай краіне, адкрылася інтэрнацыянальная выстава мастакоў-графікаў Татцяны Радзівілка і Канстанціна Селіхіна (Беларусь), Кенета Альфрэда (Францыя) і Аліўе Косака (Германія). Асабліва цікава стала тое, што напярэдадні яго ўдзельнікі на працягу амаль двух тыдняў разам працавалі ў майстэрні мінскага майстра-друкера Дзмітрыя Малаткова, вядомага аматарам мастацтва не толькі Беларусі, але і за яе межамі. Арганізатарамі такога своеасаблівага «майстар-класа» выступілі Міністэрства культуры, Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь, Інстытут Гётэ і Аддзел культуры пасольства Францыі.

Дарэчы, усе мастакі, што бралі ўдзел у гэтай міжнароднай акцыі, — далёка не пачат-

коўцы, наадварот, майстры са сталай вядомасцю і аўтарытэтам. Іх работы экспануюцца ў многіх еўрапейскіх краінах.

Аліўе Косак у Мінск прыехаў з калегам, з якім разам выкладае ў лейпцыгскай Вышэйшай школе мастацтваў, таксама літографам-друкараром, Міхэлем Вайснерам. На прэс-канферэнцыі, прымеркаванай да адкрыцця выставы, спадар Вайснер высока ацаніў работу беларускіх мастакоў і, у прыватнасці, майстэрства Дзмітрыя Малаткова. Ён прызнаў, што мастацкія вартасці твораў аднаго са старэйшых прадстаўнікоў беларускай нацыянальнай школы графікі маюць сапраўдны еўрапейскі ўзровень.

Падчас адкрыцця выставы з прывітальнымі словамі выступілі паслы Францыі і Германіі, якія павіншавалі мастакоў і адзначылі каштоўнасць і эфектыўнасць падобных сумесных культурных мерапрыемстваў, прызначаных умацоўваць сувязі Беларусі з іншымі краінамі све-

Змітро Віталін: «НІКОЛІ НЕ ЗБОЧВАЦЬ СА СВАЙГО»

— Дзмітрый Рыгоравіч, прыгадайце, як вы пачыналі свой творчы шлях?

— Гэта ўжо даўнія часы. Першае маё апавяданне (на расійскай мове) было надрукавана недзе ў 1925 ці ў 1926 годзе ў піянерскай газеце «Искры Ильича», якая выдавалася ў Гомелі. Ну якое там апавяданне? Проста замалёвачка, а яе паднялі да ўзроўню апавядання. Для мяне гэта была вялікая радасць. Ну а пачаў пісаць па-беларуску, калі апынуўся ў Мінску, стаў паходжаць у Дом пісьменніка. У газеце «Чырвоная змена» надрукаваў свае першыя вершы. Далей — болей. У «Маладняку» друкаваўся, у «Полымі» і нават ва «Узвышшы» адзін верш змясціў.

— А хто ў тыя гады зрабіў на вас уплыў?

— Перш за ўсё — класікі літаратуры: Якуб Колас, Янка Купала, Цішка Гартны... Вельмі я любіў чытаць гэтых паэтаў. Яны наша гордасць. Акрамя таго, у падручніку для сярэдніх школ рэспублікі змяшчаліся выпіскі з беларускай літаратуры, і там былі паэты: Багушэвіч, Цётка, Алякс Гурло... Усе яны разам нейкім чынам на мяне паўплывалі.

— Каго з тагачасных беларускіх паэтаў вы ведалі асабіста? З кім найбольш сябравалі?

— Мае першыя таварышы — Павел Пруднікаў, ягоны брат Алякс Пруднікаў, а таксама таленавіты беларускі паэт Клім Грыневіч. Гэта была такая наша

Паэт і празаік **Змітро Віталін** (Дзмітрый Сергеевіч) — чалавек складанага лёсу. За плячыма — рэпрэсіі, вайна, багаты на розныя падзеі шлях ваеннага журналіста. Беларус, ураджэнец Брэстчыны, у 1952 годзе ён пасяліўся ў Адэсе, дзе жыве і зараз. Ягоныя кнігі — пераважна на ваенную тэматыку — выходзілі ў выдавецтвах Адэсы, Кіева, Масквы пад уласным прозвішчам аўтара. Тут жа, на Беларусі, у 1930-я гады, калі пісьменнік быў сябрам «Маладняка», а затым — Цэнтральнай студыі пры БелАППе, яго ведалі як паэта менавіта пад псеўданімам **Змітро Віталін**. Тады ж яго і арыштавалі...

Доўгі час ён быў вымушаны хаваць ад усіх сваё мінулае. Таму на працягу амаль шасцідзясяці гадоў мала хто ведаў, што адэскі празаік і беларускі паэт — адна і тая ж асоба. Толькі некалькі гадоў таму творы **Змітра Віталіна** зноў пачалі друкавацца ў беларускіх выданнях.

Нядаўна мне давялося пабываць у Адэсе і наведаць пісьменніка. Дзмітрый Рыгоравіч і яго жонка **Мальвіна Мартынаўна** сустрэлі цёпла і гасцінна: нават і не чакалі, што да іх прыедзе нехта з роднай Беларусі. І атрымалася вось такая гутарка.

група. Мы не тое, што адасобіліся, а проста сустракаліся часцей, чым з іншымі. І першыя кніжкі ў нас выйшлі амаль адначасова. Сябраваў і з Рыгорам Хацкевічам — добры, на мой погляд, паэт. Ведаў я Пятруся Броўку: пасля вайны сустракаўся з ім тут, у Адэсе. Ён прыязджаў сюды са сваёю хваробаю вачэй у Інстытут імя Філатава. Я яго вадзіў па ўсёй Адэсе. Добрыя ўспаміны застаўся.

— Дзмітрый Рыгоравіч, а чаму ў маладосці вы ўзялі сабе менавіта такі псеўданім — **Змітро Віталін**?

— Была тады такая думка: «Vita» — па-латыні значыць «жыццё». «Жыццёвы», так бы мовіць.

— Ваша першая кніга таксама мела адпаведную аптымістычную, жыццяцвярдзальную назву — «Будзем жыць!»

— Так. І, мне здаецца, самая найлепшая назва, якая ёсць. Для мяне была вялікая радасць, калі тады, у 1932, выйшла гэтая кніжка. Толькі ў Мінску з'явілася магчымасць выдацца. Вось і выдалі мяне, нікому незнаёмага. Зразумеў, што старога жыцця я не ведаў: малады быў — пра маладое пісаў...

— А пра што! Якія настроі тады ўвогуле панавалі ў літаратуры?

— Ды пра ўсё пісаў. Былі і вершы, прысвечаныя тагачаснаму сацыялістычнаму будаўніцтву. У юнацтве шмат хто з нас пра гэта пісаў, асабліва Андрэй Александровіч. Ён быў першы паэт нашага сацыялістычнага будаўніцтва. Потым з'явіўся Пятрусь Броўка... Сам я тады толькі пачынаў, пісаў яшчэ не вельмі шмат.

— Дзмітрый Рыгоравіч, наколькі мне вядома, вы не пазбеглі і крывавага сталінскіх рэпрэсій: вясною 1933-га вас арыштавалі, а потым, увосень, адправілі ў высылку ў Сібір. Якое канкрэтна абвінавачванне вам прад'явілі?

— Была такая справа. Але мне, шчыра кажучы, не хацелася б пра гэта нічога казаць, бо выслалі мяне, па сутнасці, без усялякага абвінавачвання. Дый наогул горка, балюча ўспамінаць пра ўсе гэтыя жудасці, хаця ёсць пра што. Але я не ведаю, каму гэта зараз будзе патрэбна... Бацьку майго таксама рэпрэсіравалі. І нічога мы пра яго не чулі: недзе загінуў, відаць. Няхай яны будуць пракаляты гэтыя трыццаць гады! Гэта я буду казаць яшчэ і яшчэ!

— А ці не маглі б вы

падрабязней распавесці пра ваш жыццёвы шлях?

— Я ж, ведаеце, — ваенны журналіст. Да вайны працаваў у акруговай газеце «Бальшавік Палесся» ў Мазыры. Але пайшоў на вайну радавым пехацінцам, не журналістам. А потым на Волхаўскім фронце мяне ўзялі ў газету. І з тае пары — пайшло і пайшло. Так і скончыў вайну ў Чэхаславакіі — ваенным журналістам.

Мне давялося аб'ездзіць ці не ўсю Цэнтральную Еўропу: Аўстрыю, Венгрыю, Чэхаславакію, часткова Польшчу.

А вайну ўспамінаць — доўгі аповед. Ужо мы хлебанулі дык хлебанулі гора! Беларусам больш за ўсё ях дасталася. Маю жонку і ўсю яе сям'ю вывезлі ў Нямеччыну — яны там рабамі былі.

— Большасць з вашых твораў — аўтабіяграфічныя. Вы пішаце толькі пра тое, што самі зведалі?

— Так. І я лічу, што пісьменнікі наогул усе пішуць пра тое, праз што самі так ці інакш праходзяць. Тое, што мною напісана, — мною і перажыта. Гэта датычыцца перш за ўсё кнігі пра вайну.

— Дзмітрый Рыгоравіч, не так даўно вы адчулі ў сябе своеасаблівае новае нараджэнне і зноў пачалі пісаць вершы на роднай мове, друкаваць іх у беларускіх выданнях. Ці не цяжка было рускаму празаіку Дзмітрыю Сергеевічу стаць зноў беларускім паэтам **Змітром Віталіным**?

— Не, не цяжка. Бо, кажучы

АДВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

***
Паважаныя калегі!
 Вельмі ўдзячна вам за рэгулярнае атрыманне газеты "Голас Радзімы". Спадзяюся атрымліваць яе і надалей.
 З пажаданнямі ўсяго самага добрага

Ларыса ШЧАВІНСКАЯ,
 кандыдат філалагічных навук.

Расія. Масква.

***

Шматпаважаныя сябры! Ад душы жадаю здароўя, шчасця, усяго добрага ў жыцці і новых дасягненняў у выданні так вельмі патрэбнага "Голасу Радзімы" як для суайчыннікаў за межамі Бацькаўшчыны, так і для ўсіх, хто выказвае зацікаўленасць Беларуссю, яе гісторыяй, этнаграфіяй, культурай, а таксама сучасным палітычным, эканамічным і грамадскім жыццём краіны.

Я асабіста вельмі ўдзячны, што рэгулярна атрымліваю "Голас Радзімы", часта выкарыстоўваю ваш штотыднёвік у сваёй навуковай працы, а таксама педагогічнай і грамадскай дзейнасці. Вашы публікацыі задавальняюць маю цікавасць. Калі можна, хацеў бы, каб больш было звестак пра сучаснае эканамічнае, палітычнае і грамадскае жыццё Беларусі. З гэтай менавіта думкай дасылаю вам мае найлепшыя прывітанні і вялікую падзяку.

З павагай

Базыль БЕЛАКАЗОВІЧ.

Варшава. Польшча.

***

Шаноўная рэдакцыя! "Голас Радзімы" мы заўжды атрымліваем і вельмі ўдзячныя вам. Газета для нас вельмі цікавая і неабходная. Толькі пры дапамозе "Голасу Радзімы" мы можам даведацца пра культурны падзеі ў Беларусі, інфармаваць пра іх нашых суайчыннікаў і, нягледзячы на складаныя палітычныя абставіны, не дазволіць меншыць нашы шматгадовыя сувязі дружбы. У апошніх нумарах з вялікай цікавасцю чытала артыкул "Подых юні ўходзячай маёй..." Тым больш, што перакладала творы У. Караткевіча і была добра знаёмая з ім.

Вялікі, вялікі дзякуй вам.

Мірдаза АБОЛА.

Літва.

***

У "Голасе Радзімы" за 28 студзеня 1999 года № 4 (2614) вы змясцілі цікавую для мяне зацемку пра мотальскія строі. Апрача памянёных вёсак Тышкавічы і Асаўніца вы прапусцілі вёскі Заазер'е, Дзедавічы і Панцавічы, якія шчыльна прымыкаюць да мястэчка Моталь і ўваходзяць у традыцыйны склад мотальскіх строяў.

Таксама вы змясцілі здымак мотальскіх строяў, якія ўпершыню я напаткаў. Здымак самабытны. Дзе вы яго ўзялі! Як і дзе можна яго дастаць? Ці можаце мне дапамагчы атрымаць гэты здымак, калі можна, каляровы!

Пішу пра мястэчка Моталь і ўжо амаль заканчваю разам са здымкамі 286 старонак. Праз некалькі гадоў маю намер атрымаць працу Марыі Саковіч з Моладава "Крестьяне местечка Мотоль и их песни". Адрас, дзе знаходзіцца гэты рукапіс: "Акадэмія навук Расійскай Федэрацыі, Геаграфічнае таварыства СССР", 190 000, Ленінград, завулак Грыўцова, 10. Тэлефон 215-55-76. Назва інстытута можа быць зменена, але будынкі архіва засталіся на месцы. Ці можаце мне дапамагчы дастаць адбітак гэтага рукапісу на 155 старонак!

Ветліва прашу вас не адкладваць з адказам.

Няхай Бог дабраславіць вас!

Мітрапаліт МІКАЛАЙ.

3 лютага 1999 года.

Таронта. Канада.

АД РЭДАКЦЫІ. Каляровы здымак мотальскіх строяў мы маем і ў хуткім часе вышлем. А адбітак рукапісу, які вас цікавіць, магчыма, дапаможа дастаць хто-небудзь з чытачоў нашай газеты.

***

Дзякуй за дасылку мне газеты "Голас Радзімы". Я заўсёды вельмі цікаўлюся яе зместам, асабліва раздзелам аб літаратуры.

З павагай

Арнольд МАКМІЛІН, прафесар.

Лондан,
 Вялікабрытанія.

***

Шчырае прывітанне ўсім супрацоўнікам "Голасу Радзімы"! З украінскага горада Александрый адклікаецца да вас сям'я Трафіменка!

Ужо некалькі гадоў мы атрымліваем "Голас Радзімы" і з задавальненнем чытаем вашу, а, хутчэй, нашу агульную газету. На цяперашні час гэта адзіная сувязь з Бацькаўшчынай, якую прыйшлося пакінуць у 86-м пасля аварыі на ЧАЭС.

Вялікі дзякуй за вашу працу, за магчымасць чытаць, чым жыве Беларусь, лёс якой вельмі хвалюе, а асабліва за тое, што робіце газету па-беларуску!

Калі будзе магчымасць, хацелі б і надалей атрымліваць "Голас Радзімы".

На той выпадак, калі вас цікавіць, што б хацелася бачыць на старонках "Голасу Радзімы", то гэта: матэрыялы пра гісторыю і цяперашняе жыццё беларускіх гарадоў, мястэчак, вёсак, невядомыя і малавядомыя факты з жыцця славуных людзей Беларусі, рэлігійнае і культурнае жыццё.

З пажаданнем поспехаў і плённай працы

сям'я ТРАФІМЕНКА.

г. Александрый. Украіна.

***

Шаноўныя сябры!

"Голас Радзімы" я атрымліваю ўжо чацвёрты год. Усе яе публікацыі мяне цікавяць. Раней вылісаў часопісы "Маладосць" і "Польмя" і газету "Літаратура і мастацтва", але, на жаль, цяпер таго рабіць не можна, і ваш "Голас..." — для мяне адзінае ваконца ў Беларусь.

Маю ў сваёй бібліятэцы каля чатырох тысяч кніг, сярод якіх ёсць некалькі па-беларуску (Алеся Гаруна, напрыклад). Хацеў бы

мець тых кніг многа болей ("Старажытная Беларусь", "Вёска Віцькаўшчына", "Я з роду Ліпскіх", кнігі Наталлі Арсенневай, Янкі Запрудніка, падручнік беларускай мовы, слоўнік Карскага...), але цяпер зрабіць гэтага немагчыма.

Мае дзяды заехалі ў Сібір з Гомельшчыны (з Буда-Кашалёва) у пачатку стагоддзя, а дзяды маіх дзядоў на Гомельшчыну прыйшлі з Чарнігаўшчыны, дзе жылі ад XVII стагоддзя (Остэр, Саснавец, Нежын). Дварэцкія ёсць у "Маларасійскім радаслоўніку" Мадзалеўскага, а пра роданачальніка Васілія Дварэцкага шмат ёсць у Сяргея Салаўёва ў яго "Гісторыі Расіі з даўніх часоў".

Хацеў бы напісаць да У. Ліпскага, пра якога нядаўна ў вашай газеце быў артыкул Алены Ляшкевіч "Я з роду Ліпскіх", бо, як і ён, добра ведаю свой радавод, але не ведаю E-mail Ліпскага, ці ёсць ён у яго! Добра разумею па-польску і па-ўкраінску, маю трох дзяцей і працую псіхіятрам у шпіталі.

Ад 1996 года ў мяне ёсць свая старонка ў Інтэрнеце па гісторыі рускай праваслаўнай царквы, на якую вас запрашаю, калі зайшла аб тым размова: <http://www.pvkz.kuzbass.net/dworecki>.

З шчырым паважаннем

Уладзімір ДВАРЭЦКІ.

Расія.

АД РЭДАКЦЫІ. Шаноўны спадар Дварэцкі! Ліст Ваш мы перадалі Уладзіміру Ліпскаму, змяшчаем і яго E-mail: fint@ccfmsg.minsk.by

***

"Голас Радзімы" я атрымліваю некалькі гадоў. Газета вельмі цікавая, патрэбная. Яна не толькі ўзбагачае інфармацыяй, але і выхоўвае пачуцці любові да зямлі Янкі Купалы і Максіма Багдановіча.

Асабіста я як журналіст выкарыстоўваю нейкія матэрыялы для мясцовай перыядыкі. Украінцам цікава ведаць, як жывуць беларусы, якія там навіны.

Вялікі дзякуй супрацоўнікам гезеты за работу. Жадаю ім моцнага здароўя, поспехаў, шчасця!

Аляксандр АЛЕЙНІК.

Украіна. Чарнігаў.

Р. С. Хацелі б атрымліваць "Голас Радзімы" і нашы пісьменнікі. Але яны не фінансуюцца. Раней падпісвалі "ЛіМ", а цяпер з Беларусі — нічога...

***

Паважаныя рэдакцыя!

Цікава было чытаць артыкул "Прафесар Арынчын вырашае праблемы прэзідэнтаў" у "Голасе Радзімы" № 5.

Пажаданым было б, калі магчыма, каб больш падобных артыкулаў аб здароўі публікавалася на старонках гэтай газеты. Мне прыпамінаюцца гады майго дзяцінства, дзе народная медыцына лячыла амаль усе недамаганні, бо большасць людзей не мелі грошай плаціць дактарам.

Прыклад: калі быў малым хлопчыкам, якісь чужы сабака мяне напалохаў. Гэты выпадак паўплываў на мяне, не мог спакойна адпачываць, не мог спаць. Помню, мая мама, узяўшы некалькі курных яек, павяла мяне да старой бабкі, што жыла ў старэнькай хатцы ў канцы вёскі. Бабка ўзяла адно свежае яйка і ім пакрыўла на маіх грудзях, шэпчаўшы малітву. Пасля гэтага сказала, што ўсё будзе добра са мною. Цікава, што ад таго часу я паправіўся.

Другі выпадак. Гэта з маёй старэйшай сястрой. Яна пайшла ў лес збіраць ягады. Там змяя ўкусіла яе. Вярнулася дадому з плачам. Нага пачала пухнуць, і пухліна ішла вышэй па назе. Зноў, помню, мама з ёю пайшла да вясковай бабкі. Там бабка над яе нагой пашаптала, дала пэўныя зёлкі, каб з іх зрабіць выпітак. Пухліна перастала расці, і за дзень ці два нага выздаравела.

Мяне цікавіць, ці такая народная медыцына на вёсцы надалей практыкуецца, калі так, то было б добра пачуць.

З пашанай

Сыльвестр БУДКЕВІЧ.

Англія.

АД РЭДАКЦЫІ. Шаноўны спадар Будкевіч, просьба адносна падпіскі вашай сястры на нашу газету выканана.

***

Паважаны рэдактар!

У адказ на ваш зварот "Слова да чытачоў" у № 50 (2608) паведамляю: газету "Голас Радзімы" атрымліваю рэгулярна, за што вам вельмі ўдзячны. Прашу прысылаць і далей.

Весткі з Беларусі і артыкулы цікавыя.

З пашанай

М. ШВЭДЗЮК.

Англія.

***

Шаноўная рэдакцыя!

Просім вас паведаміць суайчыннікам, што 27 сакавіка 1999 года ў Маскве адбудзецца з'езд беларусаў Расіі. Зацікаўленым суполкам звяртацца ў арганізацыйны камітэт па тэл. (095) 487-29-64, (812) 510-60-09.

З павагай

Аргкамітэт з'езда і МТБК імя Скарыны.

***

Паважаныя землякі!

Вялікае дзякуй за газету. Мы атрымліваем яе ў Мурманскім рэгіянальным таварыстве дружбы з Рэспублікай Беларусь. Зараз у нас будзе і таварыства суайчыннікаў "Радзіма", і другі экзэмпляр дастанецца яму.

Станіслаў ДАШЧЫНСКІ.

г. Мурманск. Расія.

***

Шаноўная рэдакцыя! Дужа вам дзякуем за газету, якую вы нам пасылаеце, але нам няёмка, што мы не можам на яе падпісацца.

Нас вельмі цікавіць падзеі, якія адбываюцца на Радзіме, — палітычнага, эканамічнага плана і крывінагенныя абставіны. Усім беларусам трэба абараняць свой гонар і сваю нацыю.

З павагай

А. КАЖАРСКІ.

Львоў. Украіна.

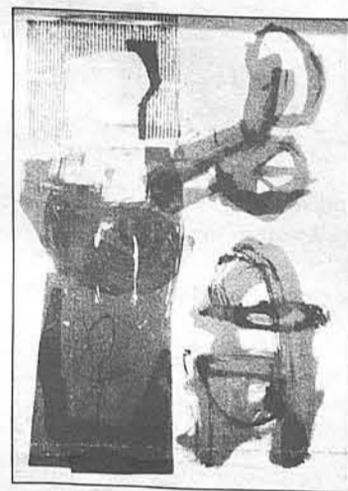
АД РЭДАКЦЫІ. Шаноўны спадар Кажарскі, удзячны Вам за разуменне.

Аліёе КОСАК. "Галава".

ту і, у першую чаргу, канешне, еўрапейскімі. Усімі выказвалася надзея, што народжаная ініцыятыва сумесных творчых майстэрняў будзе развівацца надалей і да яе далучацца новыя ўдзельнікі.

Галіна УЛІЦЭНАК.

Констанцін СЕЛІХАНАЎ. "Запіс". Шаўкаграфія.

ШЛЯХУ»

па сакрэту, я і не пераставаў пісаць па-беларуску, вершы перш за ўсё. Друкавацца, зразумела, нідзе не мог, бо пасля вайны ўвесь час жыў на Украіне. На Беларусі я пакінуў сваіх родных: маці, сясцёр, брата... Зараз там ужо мала хто з іх у жывых застаўся. Пляменнікаў многа — яны ў Калінкавічах жывуць.

Доўгі час я перапісваўся з Паўлам Пруднікавым. Некалькі гадоў таму ён падарыў мне сваю кніжку "За калючым дротам".

— Дзмітрый Рыгоравіч, а над чым вы працуеце апошнія гады?

— Пішу і вершы, і прозу. І трэба сказаць, толькі на роднай мове. У Мінску, у выдавецтве "Мастацкая літаратура", недзе ляжыць мая кніга "Помста", куды ўвайшлі вершы за розныя гады. І нічога мне не адказалі: ці атрымалі рукапіс, ці не. Гэта мяне дзівіць: ну як жа так можна? Сказалі б не — дык не.

— Дзмітрый Рыгоравіч, а што б вы, як сталы пісьменнік, хацелі пажадаць маладым літаратарам і моладзі ўвогуле!

— Я жадаю маладым пісьменнікам ніколі на збочваць са свайго шляху і, як бы ні было цяжка, крочыць сваёю дарогаю, бо ўсякія збочванні аднімаюць шмат сілы. Калі ёсць штосьці ад Бога, дык трэба берагчы гэта як самае дарагое.

Віктар ЖЫБУЛЬ.

Адэса—Мінск.

МИНИ-ЗАПАРК «КАРЛУША»

Леанід ГЯРМАЦКІ на занятках з дзецьмі.

З экзатычнымі пародамі курэй Лена КАЖЭНСКАЯ і Каця КУРАВА.

Жэня РОДЗІКАЎ з паўлінамі.

Больш за 100 відаў розных птушак: чыжы, буслы, фазаны, паўліны — жывуць у міні-запарку «Карлуша» дзіцяча-юнацкага цэнтру Фрунзенскага раёна Мінска, які нядаўна размясціўся ў мікрараёне Захад-2.

Арганізатара будаўніцтва запарка, а цяпер яго дырэктара і кіраўніка гуртка «Юны арнітолаг» Леаніда Гярмацкага любіць тутэйшая дзятва. Малыя і школьнікі з захапленнем слухаюць яго цікавыя расказы пра птушак нашых садоў, палёў і лясоў, з задавальненнем даглядаюць насельнікаў запарка.

Дзякуючы клопату гурткоўцаў, сёлетнюю халодную зіму паспяхова перанеслі нават цеплалюбівыя паўліны і фазаны.

У адным з вальераў, дзе жывуць вавёркі.

Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА, БелТА.

ПАЛЕСКІЯ ГІСТОРЫІ МІКОЛЫ КАПЫЛОВІЧА

ПАРАСЯТКА

Жыве Матруна ў канцы вёскі. Жыве адна. Хатка маленькая, прысадзістая, з замшэлым дахам. І гарбатая, як і сама гаспадыня. Хатку адразу пасля вайны сыны, тады яшчэ хлапчкі, з тонкіх бярвенцаў скінулі.

Сыноў у яе трое. Усе ў горадзе жывуць. Раней, калі маці была пры здароўі, трымала карову, свіней і курэй, наведваліся да маці, а цяпер — не. Так і жыве адна.

Пенсія невялікая, але Матруна апошні год не выпускала свае «зайчыкі», збірала іх, каб купіць на кірмашы парася.

Паехала ў горад і купіла. І нібы адразу паздаравела, не магла ад радасці знайсці сабе месца ні ў хаце, ні ў двары.

Прыбегла суседка Прося зірнуць хоць адным вокам на парасятка.

— Прывезла? — яшчэ з варот пацікавілася яна.

— А як жа! Ужо ў хляве чмыша... Такое маленькае, пацешнае! Ну як малое дзіця. І рахманькае!

Матруна ўсміхнулася. На маршчыністым сухенькім твары заблішчэлі блакітныя вочкі. І нават яе падраная куртка, якая засталася ад малодшага сынка, нібы зрабілася навейшай.

— А паглядзець можна? — шэптам, нібы баялася патрывожыць жывую істоту, спытала яна. — Не бойся, не сурочу.

— А я і не баюся. Ведаю, што ў цябе вочы добрыя, — таксама ціха звалася Матруна.

І яны крадком, на дыбачках, каб не напалохаць парася, пайшлі да хляўчука, адчынілі варотцы.

Маленькі ружовы вепручок,

нібы дзіця, якое толькі што адарвалі ад матчыных грудзей, стаяў на беленькіх капыціках і, убачыўшы ў варотцах святло, радасна піснуў. Ён паспрабаваў было ступіць насустрач Матруне і Просі, але забытаўся ў саломе і паваліўся набок.

— Які прыгажунчык! — не магла надзівіцца Прося. Чысценькі, дагледжаны. Ну як лялька! І гладзенькі. І як ты такога выбрала на кірмашы?

— Доўга там тупала, але выбрала, — пахвалілася старая. — Бачу, дзед сядзіць у капелюшы... А каля яго ног ляжыць і варушыцца, нібы жывы, мех. «Мо парасятка прадаецца?» — пытаюся. «Усё ўжо прадаў, — адказвае. — Толькі адно засталася». І разгарнуў мяшок. Зірнула я на парасятка, пацанавалася — дорага прасіць. Дай, думаю, яшчэ па кірмашы паблукаю, можа таннейшага парсючка надыбаю. І, верыш, толькі ступіла крок ад таго дзеда — парсючок як завішчыць, хоць вушы затыкай. Гэта ён так плакаў, мяне да сябе клікаў... Спынілася, яшчэ раз на свінчо паглядзела: і ножкі поўныя, і вушкі тырчэюць стаяць, і галоўнае — хвосцік кручочкам. Ну, думаю, гэта мой. І не пацанавалася ўжо з дзедам. Купіла...

— Пашанцавала табе, Моця. Добраўкае купіла парася, — пахваліла суседку Прося. — А есці прасіць?

— Яшчэ як! Верашчыць з раныцы. Я яго пойлам цёпленкім адпойваю. Мучныя з соскі. — Яна выняла з кішэні і паказала суседцы бутэльку. — Вось гэтым.

Нагнулася і тыцнула соску

ў лычык парасяці. Яно прагна скапілася за соску, пачало яе смактаць, павільваць ад асалоды хвосцікам-вужачкай.

— Год буду яго карміць і даглядаць, каб вялікі і гладкі вырас парсюк. Каб багата сала і мяса на ім нарасло. А потым напішу сынам: прыязджайце калоць. Ці прыедуць? Як ты думаеш?

ЯК ПРАВАДЫР УСІХ НАЦЫЙ І НАРОДАЎ АСТРАЖАНЦАЎ НАКАРМІЎ...

Пажылыя астражанцы, мае аднавяскоўцы, яшчэ памятаюць сталінскі план пераўтварэння прыроды, які правадыр надумаўся здзейсніць у самыя галодныя пасляваенныя гады. Ніякш, сумнавядомы акадэмік Лысенка са сваімі вучонымі-фантазёрамі параіў яму пасадзіць у Паволжы стэпахоўныя лясныя палосы, каб імі затрымаць сухавей, што часта дзьмулі з паўднёвых стэпаў і пустынь і высушвалі, выпальвалі ўсходы жыта і пшаніцы на ўраджайных прасторах чарназёмаў.

Вырашылі перш за ўсё высейваць на тых палосах, класці ў сухі пясок Паволжа жалуды, каб потым з іх выраслі, вымахалі да самага неба дубы і засланілі сабою пякучыя буры сухавей.

І ў багатае дубамі і жалудамі Палессе рынуліся восенню з поўдня скупшчыкі дубовага насення. Паявіліся яны і ў Астражанцы. І вяскоўцы кінуліся ў дубнякі збіраць жалуды. За іх сталінскія лесадасадчыкі грошай не давалі, а абменьвалі жалуды на авёс. Калі па-ця-

О-го! — выгукнула Прося. — На крылах прыляцяць! Табе толькі застануцца вушкі ды ножкі. І хвосцік у прыдачу...

— Ну і няхай. Няхай бяруць тое мяса і сала... А я зноў парасятка куплю. І буду гадаваць, каб зноў сыноў на сала прыманіць... Бачыць каля сябе іх вельмі ж хочацца...

перашняму казаць, дык рабілі такі бартар: пуд жалудоў абменьвалі на пуд аўса. Галодным астражанцам падалося, што гэта манна нябесная. Трэба ж было такому здарыцца: за мех жалудоў, якімі была вымашчана ў дубняках зямля, давалі мех аўса! У калгасе трэба было год працаваць, каб атрымаць на працэдні столькі збожжа. А тут за дзень усёй сям'ёю награвеш пад дубамі некалькі мяхоў жалудоў, прывалачэш у вёску на прыёмны пункт — абменьвай на авёс.

Цяпер у кожнай хаце, прапусціўшы праз жорны авёс і прасяўшы яго рэштатамі, астражанцы з аўсянай мукі пяклі аладкі, варылі кашу і кісель. Аб'ядаліся аўсяным харчам з галадоўкі і малыя, і старыя.

А астражанскія жалуды, укінутыя ў гарачы паўднёвы пясок, не ўзышлі на стэпахоўныя лясныя палосы, не прыжыліся на чужой зямлі. Там і цяпер гуляюць сухавей, прасейваюць у стэпе пясак, як аўсяную муку праз астражанскія рэштаты.

ПЕРААДОЛЕЎ ХВАРОБУ

Дабіўся ўсё-такі чалавек свайго: у музычнай гасцінай у Віцебску адкрылася персанальная выстава яго карцін. У 16 гадоў Мікалай Сівы выпадкова атрымаў удар нажом у спіну і апынуўся на бальнічным ложку. Інавалід, што тут гаварыць. Але яго сілы і энергія дапамаглі выжыць і нават паступіць на мастацкаграфічны факультэт Віцебскага педінстытута. Потым працаваў у праектнай майстэрні, у вольны ад работы час маляваў. Хвароба ўсадзіла яго ў інвалідную каляску, але інвалідам зрабіць не змагла. І вось доказ — яго першая персанальная выстава.

Аляксандр ХІТРОЎ. БелТА.

«Голас Радзімы»

Рэдактар
Наталля САЛУК

Заснавальнікі:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, зварстана і адрэдавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).

Тыраж 1 604 экз. Індэкс 63854. Зак. 369. Падпісана да друку 1. 03. 1999 г. у 12.00. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.

НАШ АДРАС:

220005, Мінск, праспект Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны:
(+375-17) 13-31-97,
13-32-80, 13-30-15,
84-76-56, 13-37-82.